

**ЧОРНОМОРСЬКИЙ
ЗБІРНИК**

I

Український Чорноморський Інститут

Ч.10

Ч О Р Н О М О Р С Ь К И Й
З Б І Р Н И К

Книга перша

- 1942 -

На правах рукопису

Одеса - Севастопіль - Маріупіль - Ростів - Туапсе.

Авторські права застережені

" В безпосередньому положенні України над Чорним морем, в обставині, що ціла пеловина чорноморських берегів належить до суцільної української території, лежить заперука великої політично-географічної ролі України вже в найближчій будучині."

/Ст.РУДНИЦЬКИЙ: Україна в світлі політичної географії. Берлін 1923, сторн.33/.

ВІСЬКОУПРАВНІ ПРОЯВИ

УКРАЇНИ.

Останніми часами знаходимося в повні всіляких и в і л е й -
н и ж с в я т к у в а н ь, споминів та річниць, що відбуваються
словом, друком і чином. Всі вони на загал ставлять собі завдання
зробити певні підсумки досягнень в українському житті.

Ці прояви нашого громадського життя є дуже цінні для утриман-
ня т р е в а л о с т и у к р а ї н с ь к о ї і с т о р и ч -
н о ї т р а д и ц і ї. Але всі вони під цим оглядом є подекуди
однобічні й невиснажливі, бо кладуть переважно натиск тільки на не-
давнє минуле, торкаються тільки того, що сталося. З тої час, як по-
діл часу на минуле, сучасне й майбутнє є проблематичним. С л и -
ш е в і ч н і с т ь !

Треба кожчасно будувати перспективу життя нації не на відір-
ваному минулому чи майбутньому, а на перспективі суцільної вічно-
сти. Що було в минулому ми п о д е ж у д и знаємо, що буде в
майбутньому лише з д о г а д у є м о с я. Але треба кожної хвили-
ни нашого історичного буття окреслювати своє відношення до життя й
до історичних завдань перед обличчям вічності й перед судом вічно-
сти /Н.Вердяєв/.

Минуле обумовляє сучасність. Одночасно є воно заповітом на маї-
бутнє. Тому для суцільності життя нації треба їх завжди лучити з
собой. Г о в о р я ч и п р о л і н і ї м и н у л о г о,

слід одночасно намічати й напрямні можливого майбутнього. Робимо це підсумовуючи або відновляючи думки, події та стремління, що мали місце або намічалися в минулому. Тракуємо минуле позитивно-стверджуючи те, що було зроблено, як і негативне - що могло і певинно було бути здійснене, а що з тих чи інших причин не сталося.

Цього роду спроби історіософічних і політичних міркувань та прогноз на майбутнє, для утримання суцільної лінії життя нації, особливо потрібні нині, в часи історичного перелому, велитенського адвигу-новітньої мандрівки народів і ідей, що в них бере уділ і наш нарід.

Тяглість передісторичної та історичної долі українського народу й народів, що були органічним і психічним підґрунтям для нього, дається виразно ствердити віддавна. /В.Гербаківський/.

В цій справі приєднуємося до думки деяких вчених та публіцистів, що поширять рямці нашої історії.

Цілі історичні доби, які колись мали місце на наших землях, зараховувть вони до української історії.

Адже ми органічно й психічно походимо від них, сьємо їхніми спадкоємцями, так само як і наші нащадки будуть нашими продовжувателями фізично й психічно на тисячеліття вперед. /І.Гнатинаж/.

Для наших завдань вистачить тут лише побіжно згадати про кілька головніших моментів-етапів, що по черзі обумовлювали дальший перебіг нашої історичної долі.

Першов, особливо важков для цілого Східнього Середзем'я і дикарської раси та в'окрема для нашого народу, історичнов добов в

Просторі Чорного моря були геленські часи, особливо з рухливий та вагітний думками й подіями IV-ий вік до Р.Хр.- це ч а с я О л е к с а н д р а М а к е д о н с ь к о г о .

Вони виповнені не тільки визначними політичними подіями, вели-тенськими військовими походами, але й величними спробами-думками про організацію в Просторі Середземного й Чорного морів та в чере-ні Західньої Азії універсальної, наднаціональної о к е а н і ч - н е ї в е л и к о д е р ж а в и на засадах рівності й перемі-шання всіх народів /побідників і побіджених/ з метою створити цим шляхом нову культурно-історичну формацію людства. /С.П.Ковалев/.

Ці події та ідеї, як рівно ж сама особа Олександра Македон-ського, мали великий вплив на перебіг і формування послідувчої до-лі й характеру нашого народу. Згадаймо хоч б я й те, що на протязі майже тисячеліття, бо від старо-українських аж по козацькі часи, більше сотні українських поколінь виховувалися на повісті "Олек-сандрія". Служе до кінця XVIII-го віку Великий монарх - Олександр Македонський був славою і взором для нашого лицарства. /Каллаш/.

* о г о ж п о л і т и ч н і п о с у в и й д у м к и л и ш а ю т ь с я д л я н а с п о л і т и ч н и м и в к а - з і в к а м и - з а п о в і т а м и н а т и с я ч е л і т т я !

Слідувчою доброю, що вже безпосередньо, не тільки психічне, але й фізично обняла наші землі, це були часи Б о с п о р с ь к е ї Д е р ж а в и , заснованої на межі Чорного й Озівського морів. Її культура є могутньою увертвою до властивої української історії.

/М.Гнатюк/.

Кульмінаційним пунктом цієї доби була славна м е р с ь к а П о н т і й с ь к а В е л и к о д е р ж а в а , що обіймала майже

увесь басейн Чорного моря.

Ціле II і I століття перед Р.Хр.виштовнене героїчними зусиллями надзвичайної, не тільки у ті часи, людини, що нею був цісарь Понтійський /Чорноморський/ М і т р и д а т VI Є в п а т о р. Цей нащадок в прямій лінії Олександра Македонського, стремлячи до створення Чорноморської спільноти, володів аж 18-ма мовами підвладних та сусідніх народів.

Римський світ, що переміг його згодом, зробив все, щоб пам'ять про цього державно-організаційного велитня загинула. Але новітня археологія відтворила у повній красі й величі те, що з ним було зв'язане й що звано П о н т і й с ь к о ю /Чорноморською/ к у л ь т у р о ю. /В.Щербаківський/.

Живемо нею й по сьогоднішній день, житимемо нею ще довгі століття, стремлячи одночасно до здійснення політичних заповітів цієї Чорноморської надлюдни. /Ю.Дипа/.

Третью добот був також рухливий, могутній та блискучий подіями й думками с у х о д о л о в и й великодержавний період нашої історії. Це старо-українські, Великокнязівські часи Руси-України X-XII віків, продовжувательські Візантійських /Чорноморських/ традицій, з їх кульмінаційним пунктом за В о л о д и м и р а В е л и к о г о. /О.Губчак/.

Ця доба не тільки в й з н а ч и л а в і м п е р с ь к о м у м і р и л і с ф е р у н а ш и х і н т е р е с і в і окреслила розвій нашої історії на століття вперед, але й дала зміст релігії та державності кільком сусіднім народам. /М.Антонович/.

Осідувчий етап - це бурхливі часи XVI-XVII століть к о в а ц ь

к о ї д о б и з кульмінаційним пунктом за гетьмана Б о г д а -
н а Х м е л ь н и ц ь к о г о .

Великий Гетьман, стремлячи до заснування Р у с ь к о г о
К н я з і в с т в а на землях, що сягали далеко поза межі козаць-
ко-української нації, в і д н о в и в блискучі тра-
д и ц і ї та завдання Старокнязівської
д е р ж а в н о с т и. На думку істориків був він найбільш визнач-
н о ю постатю серед пануючої тодішньої Східньої Європи./Кердуба/.
Того політичні задуми та державне -
о р г а н і з а ц і й н і п о с у в и, виявлені підчас десяти-
літнього гетьманування, лишаються для нас заповітом на довші часи.

Козацько-державна доба своїми подіями, суспільними формаціями
та думками, в рамках переважно с у х о д о л о в о ї с и с т е -
м и, дала розгін, форму й зміст нашій історії майже до кінця ХVІІІ
го віку.

Стже, приглядаючись до цієї величньої ф і л к к т у а ц і ї
у к р а ї н с ь к о г о ж и т т я на протязі тисячеліть, бачи-
мо, що напруженість, зміст, форми і напрям цих подій та думок в
кожній добі залежали від умов в н у т р і ш н і х, тоб-то україн-
ських, і в о в н і ш н і х - духу часу, стану тодішньої цивіліза-
ції, міжнародних відносин, то що. Рівно ж бачимо залежність від
п р и ч и н п о с т і й н о ділячих /напр.-географічного по-
ложення, підсоння, землі, біологічно-расових причин, то що/, та
в м і н н и х /напр.- кількості льодових мас, їх консолідації, еко-
номічного розвитку, політичних ситуацій, то що/.

Звагалі науковці вважають, що історичний процес витворюється
комбінацією м а т е р і я л ь н и х і п с и х і ч н и х

ч и н н и к і в.

М а т е р і а л ь н і чинники лишаються на протязі століть майже незмінними.

П с и х і ч н і ж чинники, що знаходяться рівно ж в постійній флюктуації, як і матеріальні, до того ще " постійно зростають, тузавіють. Психічна енергія передається з покоління в покоління як і фізична, але ділаючи на інші духові енергії, не зникає, а навпаки, нагромаджується " тузавіє. Що вже раз сталося психічно складником історичного життя не гине, каже історик, а ділає далі. Культура не зникає, не загибає цілком, лише покоління в ній чергуються, і кожне наступне доробляє новий зміст та нові форми.

Таке постійне тузавіння й нагромадження в історичному світі духових засобів, і то в такій степені, що її годі означити, потягає за собою ланцюжком що раз то далші та що раз то більш ускладнені консеквенції. /Л.Сінкель/.

Для наших цілей вистачить підкреслити, що де які з цих чинників ділають на протязі обмеженого часу й простороні, інші знову ж переростають ці межі та невпинно зростаючи, ділають постійно.

Це вони власно що раз то надають в різні часи конкретну форму схожості до себе політичним подіям, різним суспільним та державним формаціям, теоріям, бажанням, відчужанням та стремлінням, як тільки вертають умовини /ситуації/ подібні до тих, що їх в своєму часі витворили. В такому разі прийнято говорити про те, що історія мовляв би повторюється.

Цим всим пояснюється також і той, а не інший зміст, форми та

напрямі в житті нашого народу, що прокинулося в його новому історичному етапі - в ХХ-му столітті.

Цей рухливий вік, щойно запечаткований, виразно свідчить про те, наслідком багатьох причин /передовсім лучбового характеру/ історія знову повертає в наш бік. /Ст.Рудницький/.

Історичний процес, що в цих сторонах світу призвів на протязі останніх майже 2 1/2 тисячів літ до зміни великодержавних форм буття від океанічних до морських та суходолових, дішов очевидно до своєї крайньої межі. Нині він здається розпочав ділати у відворотньому напрямі, стремлячи переїти на протязі найближчих століть від новітнього суходолового державного буття знову до морського та океанічного.

Разом з тим відживають та починають здійснюватися також і відвічні заповіді попередніх поколінь.

Тему ми є свідками й учасниками знову величезних суспільних рухів серед народніх мас. Почалися Спроби відновлення української державности, між іншим в формі останньої доби, тоб то гетьманщини.

/О.Губчак/.

Знову загострюється відвічна боротьба півдня /України/ з північчю /Московщиною/ до повного підбиття цих північних країв. В цей спосіб здійснюється заповіт Володимира Великого - будівничого суходолової української державности.

/О.Губчак/.

Одночасно з цим знову розвивається велитенська українська експансія в бік Чорного моря, що намагається опанувати Чорноморським Простором. /І.Шовгенів/. Цим здійснюється заповіт Мітрідата VI Євпатора - будівничого морської - Пентійської Великодержави. /Ю.Липа/.

Далі як логічний вислід такої політичної ситуації, то побиття Московщини, повстання Української, а згодом Чорноморської Великодержави, прокидається вже й тепер серед українських мас нещипинне тяжіння на південь до відкритого Індійського океану через опановання Кавказу й Західної /Іранської/ Азії та заснування океанічної великодержави. /Ст.Рудницький/. Цим здійснюється заповіт Олександра Македонського.

Все це разом виконується етапами в часі, вповнюється зщерт'ю надзвичайною життєвістю й динамізмом українських едебничих мас. Вони опановують всілякими способами психічно й фізично/колонізаційно, економічно, культурно, політично й стратегічно/ свій життєвий простір, використовуючи як підложка споріднені з ними місцеві народи й культури.

В той спосіб поволі витворюється, а на протязі найближчих століть цей процес мабуть буде в цьому напрямі нещипинно розвиватися та поглиблюватися нова історична формація - українство, що стремить стати новим культурно-історичним типом в революційстві. /Н.Я.Данилевський/.

Ось в скороченні істота й зміст відвічч

напрямі в житті нашого народу, що прокинулося в його новому історичному етапі - в ХХ-му столітті.

Цей рухливий вік, щойно запечаткований, виразно свідчить про те, наслідком багатьох причин /передовсім лучбового характеру/ історія знову повертає в наш бік. /Ст.Рудницький/.

Історичний процес, що в цих сторонах світу призвів на протязі останніх майже 2 1/2 тисячів літ до зміни великодержавних форм буття від океанічних до морських та суходолових, дішов очевидячки до своєї крайньої межі. Нині він здається розпочав ділати у відворотньому напрямі, стремлячи переїти на протязі найближчих століть від новітнього суходолового державного буття знову до морського та океанічного.

Разом з тим відживають та починають здійснюватися також і відвічні заповіді попередніх поколінь.

Тому ми є свідками й учасниками знову величезних суспільних рухів серед народніх мас. Почалися спроби відновлення української державности, між іншим в формі останньої доби, тобто гетьманщини.

/О.Губчак/.

Знову загострюється відвічна боротьба півдня /України/ з північчю /Московщиною/ до повного підбиття цих північних країв. В цей спосіб здійснюється заповіт Володимира Великого - будівничого суходолової української державности.

/О.Губчак/.

Одночасно з цим знову розвивається велитеновська українська експансія в бік Чорного моря, що намагається опанувати Чорноморським Простором. /І.Шовгенів/. Цим здійснюється заповіт Мітрідата VI Євпатора - будівничого морської - Пентійської Великодержави. /Ю.Липа/.

Далі як логічний вислід такої політичної ситуації, то підбиття Московщини, повстання Української, а згодом Чорноморської Великодержави, прокидається вже й тепер серед українських мас невинне тяжіння на південь до відкритого Індійського океану через опанування Кавказу й Західної /Іранської/ Азії та заснування океанічної великої держави. /Ст.Рудницький/. Цим здійснюється заповіт Олександра Македонського.

Все це разом виконується етапами в часі, виповнюється вщерть надзвичайною життєвістю й динамізмом українських вдебичих мас. Вони опановують всілякими способами психічно й фізично/колонізаційно, економічно, культурно, політично й стратегічно/ свій життєвий простір, використовуючи як підложка споріднені з ними місцеві народи й культури.

В той спосіб поволі витворюється, а на протязі найближчих століть цей процес мабуть буде в цьому напрямі невинно розвиватися та поглиблюватися нова історична формація - українство, що стремить стати новим культурно-історичним типом в ревов людства. /Н.Я.Данилевський/.

Ось в скороченні істота й зміст відвіч-

ного історичного процесу загадлого характеру, що відбувається на наших землях.

Напрямні його та історичні перспективи виявилися наново перед нашим народом вже наприкінці XVIII-го, а остаточно в другій половині XIX-го віку: згадаймо напр.про українську колонізаційну хвилю в напрямку Заволжа й Сибіру, а особливо на Півн.Кавказ, Закавказя /Мугань/ та Північний Іран.

У повній силі цей процес виступає в сучасному переломовому XIX-му столітті. У столітті, що в ньому так виразно й величньо впливається наше минуле з майбутнім, у столітті, що започатковує нову чергову історичну добу невпинної борні українських мас думкою й чином за свої відвічні інтереси та ідеали.

Прокидаючись до цієї борні наш нарід веде її суто-українськими способами й своїми відвічними географічно-історичними шляхами-етапами: с у х о д о л о в и м, м о р с ь к и м і о к е а н і ч н и м.

Напруженість боротьби, її досягнення в політичних і суспільних подіях, посувах, формаціях, ідеях та напрямі, виявлені в цьому віці, визначатимуть дальший хід нашої історії - вони будуть заповітом на дальші століття.

Тому на нас тяжить велика відповідальність не тільки в царині дії, але й слова-думки. Увиля вимагає від нас вмілого пізнання й коментування минулого, влучних посувів і думок в сучасному та правильного, далекоглядного, згідного з натурою наших та ходом історичного процесу плану-

в а н я н а м а й б у т н є .

Великенські сучасні події, що закросні в мірлі цілих континентів. /Ф.Брид/ і століть, при вживанні здобутків сучасної європейської технічної цивілізації, вимагають від нас рівно ж величезного напруження інтелекту, волі й зусиль - в и м а г а ю т ь б у т и н а в и с о т і з а в д а н ь .

Різниця між попередніми історичними періодами а сучасним полягає здається не тільки в мірлі часу й простору, в темпі, в організації, в техніці то що, але й в тому, що н и н і в и с т у п а є м о н а і с т о р и ч н і й а р е н і б і л ь ш с в і д о м і й о з б р о с н і д у х о в о , а усім надбанням психічної енергії за попередніх поколінь. Сучасний стан наук в історичній та теоретичній царинах дає нам спроможність краще ніж колись усвідомити собі наше минуле та істоту й тенденції процесів, що їх переживаємо. З другої сторони стан практичних наук дозволяє нам стати подекуди підметом, а не предметом історії, д ж є з м о г у с в і д о м о й п л а н о в о з м і н я т и с у ч а с н і с т ь т а б у д у в а т и м а й б у т н і с т ь в б а ж а н о м у й п р и т а м а н н о м у д л я н а с н а п р я м і . /К.Кщечковський/.

Тому слушно каже дослідник, що м о ж е м о й м у с и м о м а т и п і д с т а в и д о р е а л ь н о ї д і ї н а с т о л і т т я . М у с и м о й м е ж е м о м а т и г л и б ш і й с у т о - у к р а ї н с ь к и й , в п л и в а ю ч и й в н а п о ї і с т о р і ї т а п р и к м е т н а ц і ї п о г л я д н а п о л і т и к у п о м и м о т и х ч и і н ш и х х в и л е в и х к о н ь ю н к т у р . /Ю.Липа/.

Такими сучасними підставами для реальної дії суть для нас не тільки сучасні стихійні, передовсім колонізаційні, р у х и н а р о д н і х м а с , а л е й з а п о в і т ь в е л и к і в н а ш о ї

історії - Богдана Хмельницького, Володимира Великого, Мітрідата VI Євпатора та Олександра Македонського.

Іхні ідеї та програми, в поправку на сьогочасність, суть для нас провідними зірками, витічують напрями для всесторонньої теоретичної й практичної діяльності українського народу, як рівно ж і для формацій, що він їх згодом витворить, не тільки на нинішній день, але й на довгі століття вперед.

Вище згадані практичні /а передовсім політичні в широкому розумінню/ посуви повинні йти в парі, або й бути попереджані відповідною теоретичною підготовкою. Студії в цьому напрямі є вельми на часі.

Всестороннє дослідження згаданих проблемів слід би було зосередити в спеціально для того зорганізованих українських: с у х о д о л о в о м у /континентальному/, м о р с ь к о м у та о к е а н і ч н о м у н а у к о в о - д о с л і д н и х і н - с т и т у т а х.

Перед нами багата, мало досліджена, плідна й приваблива, не тільки в національного обов'язку тематика, що відкриває перед нами що раз то нові, а в дійсності відвічні, суто-українські обрії думки й дії. Праці непочатий край для тисячів науковців-дослідників, публіцистів, мистців, письменників, поетів, видавців то що.

Наразі досліди в цьому напрямі розпочав від недавна в міру сил своїх Український Чорноморський Інститут.

Залучена схема представляє колами згадані в тексті три доби розвитку української великодержавності. Тим самим намічають-

ся засяги дослідів відповідних інститутів.

Стрілков з півночі /сучасна Україна/ на південь /Іранська ва-
тока/ показаний схематично головний експанзійний стрижень усіх
трьох майбутніх українських державних формацій.

Він лучить ці формації послідовно в часі й простороні та одно-
часно є спільним чинником у вивчання в агаданих інститутах П р и-
є н а ч е н н я У к р а ї н и /Д.Липа/ в цьому історичному про-
цесі.

Л І Т Е Р А Т У Р А.

1. АНТОНОВИЧ М.: Історія України. Част. I-III. Прага 1941.
2. ВЕРДЯЄВ Н.: Смысл истории. Берлин 1923.
3. ВОЗНЯК М.: Усторія укр. літератури. Т. I-II. У Львові 1920-21.
4. ГАСВСЬКИЙ* С.: Київські списки повісти "Александрія". "Записки
Укр. Наук. Т-ва у Києві". Т. X. Київ.
5. ДАНИЛЕВСЬКИЙ* Н. Я.: Россия и Европа. С. П. В. 1871.
6. ДОРОШЕНКО Д.: Нарис історії України. Т. I-II. Варшава 1932-33.
7. ГНАТИШАК І.: Історія української літератури. Част. I. Стара
доба. Прага 1941.
8. ГРУШЕВСЬКИЙ* М.: Історія України-Руси. Т. I-VIII. Київ-Львів
1922.
9. ГУВЧАК О.: До Української Імперії. "За Велич Нації".../Збір-
ник/. Львів 1938, стор. 130-137.
10. ГУВЧАК О.: Геополітичне розуміння історії. "Нація в Поході".
Берлін 1940, Ч. 7-8, стор. 10-14.
11. ІНГУЛЕЦЬ В.: За Українське море. Істор. нарис завовання Черно-
го моря укр. народом. Прага 1941.
12. Історія українського війська. Львів 1936.

13. КАЛЛАШ В.: Южнорусский список "Александрия" конца XVIII ст. "Киевская Старина", Т.ХІХ. Киев 1887.
14. КАРДАН Г.: Золоте слово. Вибір з історичних джерел. Прага 1941.
15. КОВАЛЕВ С.П.: Александр Македонский. Ленинград 1937.
16. КРИПЯКЕВИЧ І.: "Відвічна вісь України". "Сьогоднішнє і минуле", Львів 1939, № 1.
17. КУВІЙОВИЧ В.: Географія укр.і сумежних земель. Т.І.Львів 1938.
18. КУЛАКОВСЬКИЙ Ю.: Прошлое Тавриды. Киев 1914.
19. ЛЕВИН Нос.Д.: Ирак /Современная Месопотамия/.Москва 1937.
20. ЛИПА Ю.: Королівство Київське по проєкту Бісмарка. Одеса 1917.
21. ЛИПА Ю.: Українська доба. Варшава 1935.
22. ЛИПА Ю.: Українська раса. Варшава 1937.
23. ЛИПА Ю.: Призначення України. Львів 1938.
24. ЛИПА Ю.: Панування, труд і лад. Варшава 1940.
25. ЛИПА Ю.: Чорноморська доктрина. Варшава 1940.
26. ЛИПА Ю.: Розподіл Росії. Київ 1941.
27. ЛИПА Ю. і БИКОВСЬКИЙ Л.: Чорноморський Простір. Атлас.Варшава 1941.
28. ЛЯПИНСЬКИЙ В.: Україна на переломі. Київ-Відень 1920.
29. ПЕРСИЯ. Економічно-інформаційний справочник. Тифліс 1934.
30. РУДНИЦЬКИЙ Ст.: Основи землезнання України. Част.І-ІІ.Прага 1923.
31. РУДНИЦЬКИЙ Ст.: Україна в світлі політичної географії.Берлін 1923.
32. СИНЯВСЬКИЙ А.: Україна й Влизький Схід в геополітичному відношенню. "Східній Світ",Харків 1928 № 2, стор. 59-78.
33. УКРАЇНСЬКИЙ* ДЕРЖАВНИК. Календарь-альманах на 1942 рік.Берлін 1942.

34. ШОВГЕНІВ І.: Чорне Море. Гідрографічний нарис Чорного моря та його басейну. Варшава 1941.
35. ШОВГЕНІВ І.-САДОВСЬКИЙ В.: Український Чорноморський Інститут. Програма діяльності. Одеса... 1941.
36. ШРАВШТАЙН С.: Будівництво трансперської залізниці. Харків 1928. "Східний світ".
37. ШТУЛЬ О.: Віки говорять. "Календар альманах Сурми" на 1941 рік. Прага 1940, стор.44-58.
38. ЦЕРВАКІВСЬКИЙ В.: Формация української нації. Прага 1941.
- 0--
39. The Cambridge Ancient History. Vol.VI. Cambridge 1927.
40. ANSTLEY V.: The Trade of the Indian Ocean. London 1929.
41. FINKIEL L.. Pojęcie, zakres i zadania dziejów powszechnych. "Wielka Historia Powszechna T.E i M." T.I, Warszawa 1935.
42. FRIED A.: Die Weltwirtschaft der Grossräume. "Das Jahr-hundert", November 1940, Jena, Seite 311-318.
43. FRIED F.: Die Zukunft des Welthandels. München 1941.
44. FRÜCHTL H.. Ein Brief über die Zukunftsrolle der Ukraine./Manuskript/.східний фронт, ам. 5.VI.1941.
45. GRAEFE A.. Iran. Das neue Persien. Berlin 1937.
46. HANDBUCH d.UKRAINE. Hrsg., von Prof.Dr.J.Mirtschuk. Berlin 1941.
47. HASSE F. Persien. Entwicklung u.Gegenwart. Berlin 1932.
48. HINZ W.: Iran. Politik und Kultur von Kyros bis Reza Shah. Leipzig 1938.
49. JANTZEN W.: Geopolitik im Kartenbild. Mittelmeer. Heidelberg...
50. JELINSKI Czesł.: Irak. Warszawa 1938.
51. KLUGE H.: Das Königreich Irak. Leipzig 1934.

52. KOLBE W.: Das Weltreich Alexanders des Grossen.
Rostock 1916.
53. KORDUBA M.: Chmielnicki... "Polski Słownik Biograficzny Polsk.Akad.Um." T.III. Kraków
1937, str.329-334.
54. ~~KOZŁO~~ CZKOWSKI K.: O stanowisko nauk praktycznych.
"Nauka Polska", T.XXI.Warszawa
1936. str.45-74.
55. MILLS S.E.: Countries and Tribes of Persian Gulf.
London 1919.
56. NAKHAI M.: L'évolution politique de l'Iran.Bruxelles
1938.
57. PAHL F.: Das politische Antlitz der Erde. Ein Welt-
politischer Atlas. Leipzig 1940.
58. PERSJA. "Rynki zbytu". Wyd.Państw.Instytutu Ekspor-
towego. T.IV. Warszawa 1929, str.872-886.
59. PHILIPPSON A.: Das Mittelmeergebiet. Seine geogra-
phische und kulturelle Eigenart.
Leipzig-Berlin 1922.
60. FOL W.. Persja. Warszawa 1928.
61. PRZEBORSKI S.: Azja Zachodnia./Wielka Geografia
Powszechna/. Warszawa 1934.
62. RADET G.: Alexandre le Grand. Paris 1931.
63. REINACH T.: Mithridates Eupator. Paris 1890.
64. STANLEY R.: The Indian Ocean. London 1932.
65. SCHOTT G.: Geographie d.Indischen u.Stillen Ozeans.
Hamburg 1935.
66. SCEJMAN H.. Der Hetmanstaat /1654-1764/."Jahr-
bücher für Geschichte Osteuropas".
Bd.I.1936.
67. SHEAN V.: The new Persia. London 1927.
68. SOTCUDER H.: L'évolution économique de l'Iran et
ses problèmes. Paris 1937.
69. SPENGLER O.: Der Untergang des Abendlandes. Bd.I-II.
München 1929, 1927.

70. STATESMANS YEARBOOK. 1939. London.
71. VADALA R.: Le Golfe Persique. Paris 1920.
72. VORDER u. SÜDASIEN in Natur, Kultur u. Wirtschaft.
"Handbuch d. Geographischen Wissenschaft". Potsdam 1937.
73. WHEELER B.J.: Alexander the Great. London 1900.
74. Wielka Historia Powszechna T.I.II. Dzieje greckie. Warszawa 1934, str. 541-583.
75. WILCKEN U.: Alexander der Grosse. Leipzig 1931.
76. WILSON A.P.: The Persian Gulf. London 1928.
77. ZNANILCKI Fl.: Upadek cywilizacji zachodniej. Poznań 1921.
78. RÜCKERT H.: Lehrbuch der Weltgeschichte. Bd. I-II. Leipzig 1857.

Лев Биковський.

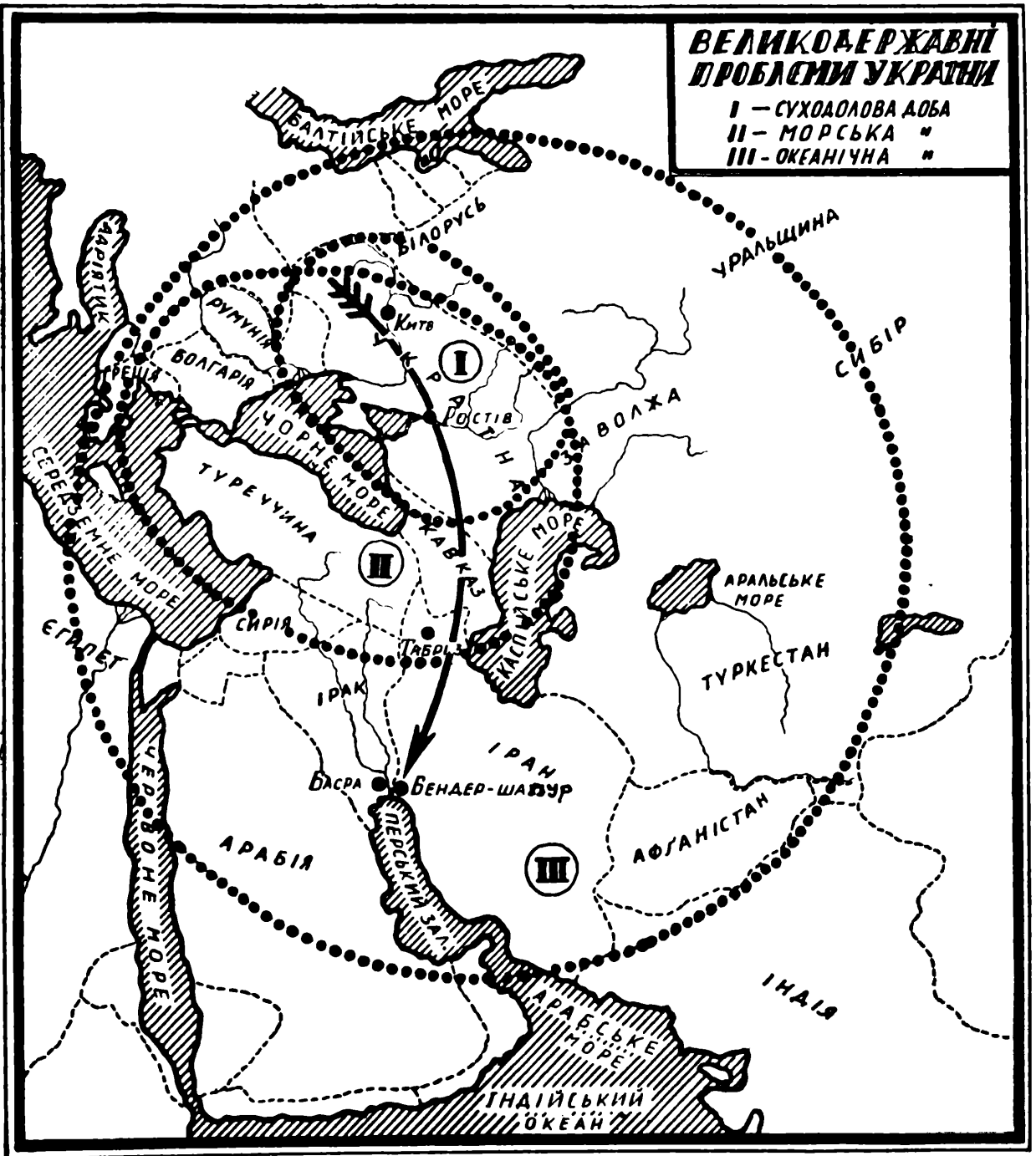
- o - o - o

"Простір Чорного моря має природне стремління до розпаду на поодинокі держави, обумовлені відокремленими країнами або їх частями. Але він дозволяє також на політичний зв'язок окремих країн східної та західної половини а о й навіть всього простору довкруги моря. Передумовою для такого об'єднання являється панування на самому Чорному морі. Навпаки - чисто континентальні держави не можуть досягнути в Чорноморському просторі більш значних розмірів та панування, бо їх тяжіння все буде спрямоване в бік континенту."

/Ф і л і п с о н А.: Середзем'я.
Ляйпціг 1922/.

ВЕЛИКОДЕРЖАВНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНИ

- I — СУХОДОЛОВА ДОБА
- II — МОРСЬКА "
- III — ОКЕАНІЧНА "

ЕМОЦІЙНІ ПЕРВНІ В ЧОРНОМОРСЬКОМУ СВІТОГЛЯДІ.

I.

Жадна розумова конструкція, хоч би й найбільш консеквентна і найбільш продумана, не може ^{по}будити сама в собі людину до дії. Лишень процес чуттєво-руховий змушує людину до впровадження своєї чинної волі в реальне життя.

Коли хочемо вплинути на людину і побудити її до дії, нашим обов'язком є **з е р г а н і з у в а т и** її емоціональні /чуттєві/ процеси.

Щоб пізнати чуттєві процеси одиниці, свідомо мусимо прийняти методу пізнавання, виразну і ясну та оперти передовсім на біельогічним трактуванням одиниць.

Засіваємо певні ідеї в мозки одиниць. Як приймають ці ідеї вони і які шанси, що наші ідейні конструкції зв'яжуться з їхніми чуттєво-руховими процесами?

Засадничим законом, який стверджено шляхом експериментального досвіду в суспільній і економічній пропаганді, є автоматизм сприймання одиниць. Вимагає цього саме життя. Коли б ми були мусіли роздумувати над усім, що робимо, ми були б постійно в стані непевності. Ділаємо завжди не тільки обдумувачи всі за і проти в якійсь справі, але /і то в більшій мірі/ переймаючи без надуми впливи ззовні. Та і в нас самих міцно тримаються певні уявлення, що до яких ми самі не знаємо, як вони в нас повстали. Пересічна одиниця на загаль не здає собі справи, чому якась річ викликає в неї приємне чи неприємне почуття, захоплює її або пригноблює, підтримує її сумніви або розвіває.

Знаємо, що цілі великі людські збірності, ціле суспільство творить публічну опінію. Ця опінія це своєрідне психічне наставлення одиниць рішає про успіх чи неуспіх якоїсь справи. Цілком зрозумілим для нас є слова Дінкольна: "Все мусить удатися, коли воно є в згоді з публічною опінією, без такої згоди не вдасться нічого". Той, хто творить опінію, впливає далеко потужніше, ніж той, хто пише закони, або рішає про великі справи; той, хто творить публічну опінію, уможлиблює те, що закони і рішення стаються виконними.

Кожний політичний чи економічний діяч не може не приєнати важности керування публічною опінією. Правильне ж керування цією опінією залежить від правильно поставленої м е т о д и.

II.

Керувати порушенням емоції в одиниці можна лише, знаячи фундаментальні відрухи в мозку одиниці. Тут приймаємо вироблену і знану кожному біологові д о к т р и ю Павлова. Ця спроваджує всі відрухи /реакції/ до двох груп. Перша є впливом мозкових осередків під корою мозку, друга осередків самої кори.

Відрухи осередків підстави мозку /підкорові/ мають назву а б с о л ю т н и х, відрухи кори мозку - у м о в н и х відрухів. Поділ між ними є виразний.

Як це окресляє дослідник Торі, "людина являється перед нами, як система з двох механізмів". Один такий механізм, підставові осередки мозку /підкорові/, кермує речами абсолютними, наслідуваними в дуже давніх часів, коли панували інстинкти; другий - кермує умовними справами, набутими, де значну роль грає думка.

Абсолютні відрухи, це - відрухи життя і смерти, голоду, напа-

дання й оборони, будування, свободи й доцільности. Їх звичайно сама одиниця поминає в своїй свідомості, а однак власне ці відрухи дають силу остаточної децизії в чуттєвім житті одиниці. Вони ж обумовлюють певний автоматизм одиниці.

Другий механізм, механізм умовних відрухів послуговується головно слуховими і зоровими вражіннями. Цей механізм є на те, щоб допомогти одиниці в вишукуванні і сприйманні вражінь з зовнішнього світа. Децизії цей механізм не дає. В кожному разі децизія ця не торкається істотних річей.

III.

Яким же чином можна впливати на ці механізми? Спеціально цікавитиме нас можливість впливу на маси. Тут зустрічаємось з новим законом керми чуттєво-руховими процесами. Коли в одиниці ще знаходимо в децизії деяку перевагу, чи хоч уділ умовного механізму відрухів, то в масах відіграють роль інші процеси. В своєму поступованні маси керуються тільки абсолютним механізмом відрухів.

Щоб дійти до душі мас, треба обудити шляхом впливу на корові осередки через слух і зір такі відрухи, котрі б відповідали заложеним в масі абсолютним відрухам.

Для тих, котрі провадять маси, котрі хотіли б керувати тими масами, в першій мірі треба дійти до думи глибоко заложеного в даній масі відруху цілі. Тоді все, що робитиме маса, видаватиметься їй доцільним.

Відрух цілі в масі не впливає з вражінь, опертих на безпосереднім контакті з сучасністю. Ці вражіння тоді лишень мають значіння, коли досягають абсолютного механізму відрухів мас. А цей

абсолютний механізм відрухів сформувався на протязі д о в г о -
т р и в а л о г о минулого даних мас у даній місцевості.

Те, що було корисне для тих мас, в даному випадку чорноморських народів, на протязі тисячоліть через повторення відчуття задоволення зіставило тривалий і значний слід в осередках підстави мозку. Цим біологічним процесом і є обумовлений абсолютний відрух цілі в світогляді чорноморських народів, а на першому місці українського народу.

IV.

В попередніх трьох пунктах ми обговорили м е т о д у, з якою підходимо до організації емоційних первнів у чорноморському просторі.

Тепер обговоримо з м і с т найглибших емоційних первнів у тому ж просторі. Що найважливіше скоїлося в душі народів /назв'їм так найглибші чуттєво-рухові комплекси мас/ над Чорним морем на протязі останніх /історичних/ двох тисяч літ?

Не будемо розбирати якогось історичного факту, річ іде про найглибше зворушення, яке мали ці народи, і як наслідок того - тривалу легенду, - руші ний міт цього простору.

Це є л е г е н д а О л е к с а н д р а М а к е д о н - с ь к о г о і м і т його великодержави. В доповненнях обґрунтуємо розповсюдженість цієї легенди і цього міту у всьому світі.

Що ж до спеціально чорноморських традицій, то знайдемо культ цього міту у всіх державних елітах Чорноморських народів: чи то буде Воспорська династія цїсарів, чи грузинська або болгарська державна традиція. Однаково беруть її і живуть нею і христїяне, і

магометане на чорноморських берегах.

Як моральний ідеал воюка й цісаря значить міт Олександр а ще більше, і то спеціяльно для військовости чи ковацьких, чи кавказьких або балканських воюків.

Олександрова традиція має свої важні первні етичні й суспільнополітичні. Врешті вплив її завязки, що коли будуть розвинені, дадуть дуже багато підстав до доцільної практичної акції.

Які ж то первні Олександрового міту?

V.

Перед Олександром Великим територія Чорноморського басейну не була однією в чуттєвому розумінню. Різко виступали різниці між полуднево-західним і полуднево-східним Чорномор'ям. Були два світоглядів підлога.

Трохи вияскравлюючи, можемо поставити супроти себе з одного боку: а/прастарий іранський світогляд, з джерелом в горах Ірану, що дав Авесту, що видав з себе в VI віці Зороастризм, що дав блиску династичну традицію, звязану в Мітрон, - а з другого боку б/новий грецький світогляд, - світогляд атенських і сицилійських мудреців, в першій мірі Платона й Аристотеля, учителя Олександра.

З одного боку авестійська наука про вогонь, про відвічну боротьбу божеського полум'я мудрости, відваги, будовання, здоров'я з полум'ям демонів, що забиває тіло і нищить. З цим науковим сполученим вічним оптиміам надлюдської есхатології з його пророками і віром в апокаліпсис.

З другого боку світ найбільш олюднених божеств старої Греції. і найбільш абстрактне, яке коли небудь існувало поняття держави і суспільного життя, - Пітагорійська доктрина, Платонська респуб-

ліка, діалектична метода, Аристотелевські закони суспільної будови.

Зовнішньо-чуттєвий зміст обох світоглядів виявлявся в ріжних людях. Іран давав пророків і святих, Східне Середзем'я - філософів і промовців.

Навіть політично, - це були непримирені вороги, - як непримиримі були армії перської великодержави і армії грецьких міст.

Сполучив ці два світи Олександр Великий своїм походом, - із двох, здавалось, супротивностей створив новий світогляд, що може лиш тепер виразитися. В тім світогляді, який сміємо назвати Чорноморським, іранство, скажім, Підкавказ'я і геленство, скажім; Македонії є лише первнями. Ця суспільно-політична доктрина кристалізується поволі. До кристалізації її спричинилися в великій мірі як дії Митридата VI Євпатора, або візантійських воєначальників з Велизарієм, так і існування Веспорської чи Візантійської великодержави.

Це традиція універсальної держави, що змістом її є з одного боку - етичні первані іранізму /держава є по боці божеського вогню і проти вогня зла/, а з другого традиції універсальності для добра людей. Стремління до цієї універсальної держави, - це найбільш натуральне почуття.

Тому може також прохектосом є Олександрова легенда.

Олександр є великодушний для своїх ворогів, він не мучить безоружних і ранених. Він шанує звичаї і вірування завоюваного краю. Він карає тільки злих людей.

Він старається викликати довіру і вдячність завоюваних мас. Він дбає про єднання і рівноправність усіх народів. Немає народу, котрий не хотів би прилучитися до Олександрової держави.

бо прилучившись до неї він стає сильнішим морально й фізично.

В першу чергу - Олександрова легенда сполучує народи Азії й Європи і дає їм моральне піднесення. В тім підлозі могло пізніше розвиватися християнство і межі його тривалих засягів на Сході в свій час не пішли поза межі тривалого засягу Олександрового походу. Та й тепер ще на заході кордони цієї легенди становлять кордони східного християнства.

Власне, пам'ять про це піднесення триває в найглибших відруках чорноморських народів, і відповідно обуджені ці відруки дадуть знов ті чуттєво-дієві процеси, в яких зроджуються великі суспільні організми.

Український народ покликаний до носительства Олександрової легенди.

VI.

Ціле дотеперішнє історичне життя українського народу можна розглядати як просування над береги Чорного моря. Головна маса населення із свого черенового терену /між середнім Дніпром і Карпатами/ розселялася вже в часах великокнязівського Києва. За часів козацьких була вже певна розбіжність між інтересами черену України і його колонізаційного терену /Запорозьке Військо/. Розбіжність цю усували своїми діями великі гетьмани, в першу чергу Сагайдачний і Гемельницький. Самі пересування осідку Січової фортеці-столиці вздовж Дніпра до моря виразно значать південну тенденцію колонізації. Врешті "похід народу над море", як доба, закінчується в останніх десятиліттях. Його ще не завершено, але як доба він закінчився з хвилев повстання ніяки великих портів в українським населенням, почавши від Новоросійська і Туапсе, аж до

Одеси й Миколаєва.

По тисячелітнім походах Українці стали над морем, і два головніші дотеперішні українські міти, як боротьба за християнство, змагання з кочовництвом /Київська Русь/ та боротьба за здобування степу /чумацтво й козацтво/, дають місце новому мітові, як головному - Олександровій легенді про створення універсалістичної держави з сильним етичним підложом.

Міт цей не з'являється вперше, - він є в самих Українцях від давна. Старий Київ та українська козацьчина знають і Олександрову традицію і, як моральний зразок для однинці /роман "Олександрія", що дотривав у списках аж до 20-го ст./, і як підставу історіософічної синтези /"Сінопсис" І.Гізеля/.

Пробов універсальної християнської держави була держава св. Володимира і її продовжниця Литовсько-Руська держава. Хмельницький, прибираючи в Чигирині 8 листопада 1650 р. титул "государя всієї Росії", підкреслив своє змагання таку східнохристиянську державу відродити. Спеціальну роль грало в тім вище духовенство, і представники власне цього духовенства /Т.Прокопович і інші/ обґрунтували власне теорію універсальної православної держави під назвою "Росія". Цей суспільно-політичний твір, перепроваджений в чин низкою автократів Петербургу, існував ще до недавня. Не треба забувати про значну роль українських сил у його здійсненні.

"Чистий націоналізм" не грає в сучасній українській політичній думці самостійної ролі. Почався він від вогненого протесту проти Росії Тараса Шевченка, але змістом його були найчастіше чужі міти, як у Куліша й Драгоманова /західня культура й лібералізм/, або в наших сучасників з їх безкритичним наслідуванням

новин і мод Заходу. Тому може більш відповідає політичним традиціям України думка про державу, що "керувалася б інтересами більшого числа людей, як 40 мільонів Українців" /М. А н т о н о в и ч/. Правдоподібно, егоїстичний націоналізм еволюціонує до становища більш обмеженого християнської і державної етикою.

Врешті, її головна думка Олександрового міту - погодження Малої Азії й Європи - існувала і в давніх концепціях /Святослав За-войовник, Богдан Хмельницький, Дорошенко, Орлик/, і в сучасних доктринах.

Про єдине можливе значіння України, тільки як Чорноморської держави, говорить перший український геополітик, проф. Ст. Р у д-н и ц ь к и й. Концепцію ренесансу України в єдності з малоазійськими народами знаходимо в ідеології Харківського "Сходознавчого Інституту" /в органі "Східній Світ"/, бачимо в літературі /група М. М в и л ь о в о г о, М. Г а в р и л к о/. Врешті, найповніше знайдемо її в працях "Чорноморського Інституту"

-o-o-o-

Л І Т Е Р А Т У Р А.

До розд. I - III.

1. PAWŁOW J.: Mózg i jego czynności. Warszawa 1935 / 1-173 /.
2. Dr. A. THOORIS: Exploitation de l'appareil grandiose de signalisation. / "Revue anthropologique", N 7-8, 1938, Paris /167-185/.
3. EDWARD L. BERNAYS: Crystallizing Public Opinion. 1934. New York. /1-218/.

4. Dr. J. GOEBBELS: Signale der neuen Zeit. München 1931.
/1-362/.
опец: "Erkenntnis u. Propaganda."
5. Брїй ЛИПА: Організація почуття. Варшава 1934 /"Бїй за укр.літ."/
- До розд. IV-VI.

6. Проф. С. КОВАЛЕВ: Александр Македонский. Ленинград. 1937.
/1-114/.
7. CHARLES AUBRAN: Mithra, Zoroastre. Paris 1935
/1-280/.
8. JOHANNES HERTEL: Die Sonne u. Mithra in Avesta.
Leipzig 1927 /1-318/.
9. THE CAMBRIDGE ANCIENT HISTORY. Vol. VI Cambridge
1927 /1-646/
10. Брїй ЛИПА: Призначення України. Львів 1938 /1-301/.
11. ВИДАННЯ Чорноморського Інституту, 1940-42.
12. ПАНКЕВИЧ І.: Тшівівка "Олександрія". Ужгород 1921.

-o-o-o-

ДОПОВНЕННЯ ДО РОЗД. IV - VI.

а/ Легенда Олександра Македонського.

"Менше з тим, чи Азія дістала що, чи не дістала від Олександра, - зате вона в і д ч у л а його, як жадну іншу людину; вона пізнала, що він був одним з найбільших людей світа.

Хоч його безпосередній вплив в Індії зник протягом одного покоління, та й індійська література незнайома з ним, все ж його вплив на Індів тривав століттями. Чандра Чугта бачив його і зробив з того висновки, що ще й тепер в Індії може почати діяти /як і за часів Вед/ - всеобщища монархія. Тим самим створив Олександр хоч і посередньо імперію Асоки та пособляв поширенню

буддизму. Можливо також, що його приклад надхнув до об'єднання Китаю під першою династією Хан. По обох спадах хребта Гіндукуша було завжди повно самоуявлених нащадків тої людини, яка не лишила по собі нащадків; їх багато є в Читралю, Гільгіті, Гунзі і деінде по індійським боці, - вони там побиваються між собою. Білі кафіри це його македонці. В середніх віках його лінія постіжно правила в Міннагарі, що в дельті Інду. Далі на північ знайдемо його нащадків у Вакхані, Дарвасі, Каратегіні, у гірським Бадахшані і в Фергані. Там в Маргелані, що в Фергані, показують його червоний стяг, а його могилу там шанують, як святиню. Еміри Бадахшану вживають, як спадщину по нім, срібного грецького тареля, а їхні огирі походять ніби від самого Буцефала. Вздовж індійської границі безчисленні передання - зв'язані з його імям. Та зрештов всі країни хотіли б його собі присвоїти.

В історії Персії стається він сином Охуса завдяки доньці Филипа. В Єгипті він є сином останнього родовитого фараона, чарівника Нехтанеба, що в образі Аммона звів Олімпію. В гебраїських легендах був він Дворогим, попередником Месії. Яко Дулкарнеїн, Дворогий, стається він героєм іоляму. Бедуїни думали, що Наполеон був Іскандером, що вернувся. У Франції він скінчив як князь і лицар, а в Абіссинії, - як християнський святий.

Ледве він тільки вмер, а вже легенда заволоділа його страшним імям і постаралася обдарувати тим цісарством світи, про котре він за життя не міг ніколи і подумати. Довкола нього уформувався цілий світ мрій Сходу; все наново говорено преріжні старі оповіді про божественного переможця світа. Збрано більш як вісімдесят версій повісти про Олександра в двадцяти чотирьох мовах; деякі з них

це найбільш фантастичні з казок. Можна їх знайти від Британії до Малайського півострова. Нема на світі більш розповідженої легенди.

Довго ще перед ісламом знали вже візантійці, що він перейшов Шовкову Путь і заклав Чубдан, великий Ган, столицю Сян-фу. По до грекоєгипетської оповіді, то вона підкоряє йому і Рим, і Карфаген, а щоб якось зрівноважити те, що він не міг досягнути східнього океану, - провадить його через золоті і срібні ворота його попередника Геракла аж до західнього океану. В гебрійським передачу він стає паном Трону Соломона і первосвященник оповіщує його, як владаря четвертого королівства світу за пророцтвом Даниїла.

Він замикає Гога і Магога за Залізною Брамою Дербенту і несе на своїх раменах надії цілого світу; лишень одне йому не дозволене - увійти до оточеного хмарами Земного Раю. В національній легенді Ірану найсильніша людина стає нічим в порівнянні з оповіддю про володаря світа. В перській історії він підбиває Індію, переходить Тибет і бере під свою владу Фагфур у Китаю разом з усіма залежними від нього країнами, потім він обертається і рушає на північ через Русь аж доки не доходить до країни темряви. Але Вавилону цього було за мало, - в вавилонській редакції легенди він іде через темряву і досягає аж до Джерела Лиття на берегах найбільш віддаленого з усіх океанів."

/"The Cambridge Ancient History", vol. VI. ст.ст. 434-436/.

б/ Етика в політиці Олександра Македонського.

"Відповідаючи на обвинувачення в надмірній прихильності до

персів, Олександр сказав:

"Я прийшов в Азію не на те, щоб винищувати народи і половину світа обернути в пустелю, але на те, щоб і переможені не були пригночені моєю перемогою. Тому вони служать разом з вами і за вашу владу проливають свою кров. Коли б було інакше, вони б повстали. Не міцна та влада, що її впроваджують мечем, а вдячність за добродійства триває вічно. Коли ми хочемо володіти Азією, а не тільки перейти через неї, ми повинні виказувати персам ласку... Однак мене обвинувачують у тому, що я переносу до Македонії перські звичаї й поведінку. У багатьох народів знаходжу я те, що нам не завадило б перейняти. Не можна керувати такою державою без взаємної виміни культурними цінностями".

/Проф. С. Г. КОВАЛЕВ: Олександр Македонський. ст. 86/.

в/ Україна й Олександрова традиція.

... Легенда Олександра Великого /"Александрія"/ - це була найпопулярніша книжка еліти Києва, а пізніш і Козацької Держави аж до кінця XVIII ст. Ще на початку XX-го століття знаходять дослідники відписи "Александрії" по глухих гірських селах /"Тшівська Александрія" 1921/...

... Український Олександр побиває не тільки Асирію, Єгипет, Вавилон; він, з бажанням його чотирьох тачів, побиває в три дні і "сировсядів", якими править цар московський і яких мови ніхто не розуміє, а які обросли до пояса "скотячим волосом". Цей Олександр нищить не тільки потвори "глибокої країни сівера", - він у два місяці підбиває і Західну Європу...

... У 1674 р. в Києві з'явилася книжка: до 1680 р. вийшло її чотири видання, від 1736 р. виходить вона вже в побільшеному вигляді в

Петербурзі, а потім у великих накладах виходить до року 1836 - двадцять кілька видань. В передмові до неї сказано, що "ця книга за браком інших російських історій була о д и н о к и м підручником". О д и н о к и м підручником упродовж ста літ!...

Це "Київський Синопис, або короткий збір /відомостей/ від розмаїтих літописців про початок українського /славеноросійського/ народу і первоначальних монархів Богоспасасмого града Києва". Писана вона українською мовою, а підставою її є старі /до XIVст./ літописи Київські й Волинські. Написання цієї історіософії приписують І н е к е н т і с в і Г і з е л е в і, архимандритові Києво-Печерської Лаври, ненависникові Москви... В "Синописі" підкреслює Гізель, що від півдня почалась українська державна традиція. Так само, як Митридат Евпатор зв'язував свою династію з воєводами Олександра Великого, зв'язує з ним Гізель людей Києва, що "помагали й великому цареві Олександрові Македонському, і батькові його Филипу підбивати під владу цього світа держави. Там же за славні чини і труди всенні цар Олександр дав їм написану в Олександрії грамоту на золотім пергаменті, вольності і землі утврджавці, перед Різдом Христ. року 310; і цісар Август /що за його володарства родився Цар Слави Христос Господь/ не смів /"не державше"/ із вільними і сильними людьми Києва розпочинати війни".

/Дрій ЛИПА: Призначення України. 1938. Львів. ст.198-99, 232-33./

Дрій Липа.

УКРАЇНСЬКА ГЕТЬМАНСЬКА ФЛОТА 1918 р.

Стислий нарис.

ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ.

Збройні сили Української Гетьманської Держави 1918 р. склалися з сухопутних сил /армія/, морських сил /флота/ й повітряних сил /авіація/.

Гетьман Всієї України був Головним Отаманом усіх сухопутних, морських і повітряних сил Української Держави.

На чолі сухопутних, морських і повітряних сил Української Держави, як перший помічник Гетьмана, стояв Воєнний Міністр Української Держави. Воєнний Міністр кермував усіма справами збройних сил, їх організації та адміністрації. Його заступниками й безпосередніми помісниками в справах організації та адміністрації окремих родів збройних сил були Товариші Воєнного Міністра.

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ МОРСЬКИМИ СИЛАМИ.

В системі організації збройних сил Української Держави морські сили /флота/ були поруч сухопутних сил /армії/ та повітряних сил /авіації/ окремим самостійним родом збройних сил.

Спільним центральним органом управління для всіх трьох родів збройних сил було Воєне Міністерство.

В складі Воєнного Міністерства містилося головне управління морськими силами, що мало назву - Управління Товариша Воєнного Міністра по Морських Справах.

На чолі Управління стояв Товариш Воєнного Міністра по Морських Справах, що підлягав безпосередньо Воєнному Міністрові. В складі Управління були секретар, два осавули й вісім генеральних старшин - по одному:

- а/від Генерального Штабу,
- б/від Головного Штабу,
- в/від Інтендантської Офіції,
- г/від Технічної Офіції,
- д/від Інженерної Офіції,
- е/від Гідрографічної Офіції,
- ж/від Санітарної Офіції,
- з/від Юридичної Офіції,

зі своїми секретарями та іншими урядовцями.

МОРСЬКІ СИЛИ.

Склад морських сил:

- 1 Чорноморська флота й
- 1 Дніпровська флотилія.

ЧОРНОМОРСЬКА ФЛОТА.

На чолі Чорноморської флоти стояв головний командир Чорноморської флоти, що підлягав безпосередньо Товаришеві Воєнного Міністра по Морських Справах. Виконавчими органами головного командира Чорноморської флоти були: Штаб Чорноморської флоти, Управління Портів Чорного Моря й Управління Берегової Оборони.

Склад Чорноморської флоти:

- 3 флотські дивізії, з того: 1 дивізія броненосців, 1 дивізія торпедовців і 1 дивізія підводних човнів;
- 1 флотська бригада: крейсерів;
- 5 флотських отрядів, з того: 1 отряд міноносців, 1 отряд тралерів, 1 отряд гарматних човнів, 1 отряд вартових кораблів і 1 окремий отряд Чорного Моря;
- 3 флотилії: Озівська, Дунайська й транспортна.

Склад Штабу Чорноморської Флоти:

Головний Командир Флоти,

Помічник Головного Командира Флоти,

Начальник Штабу,

Старший Осаул,

Молодший Осаул,

Начальник Оперативного Відділу,

" Розвідчого Відділу,

" Розпорядчого Відділу.

Начальники рідів зброї:

Флотський Гарматний Старшина,

" Мінно-Торпедний Старшина,

Начальник Підводної Плавби.

Начальники служб:

Флотський Штурманський Старшина,

" Інженер-Механік,

" Корабельний Інженер,

Начальник Служби Зв'язку,

" Служби Перевозів,

Флотський Гідрограф,

" Інтендант,

" Старший Лікар,

" Старшина Судової Офіції,

" Старший Священик.

Флотському Гідрографові підлягали лоцманські дистанції, що на них поділялася берегова смуга Чорного Моря, й гідрографічна експедиція Чорного Моря.

Склад Управління Портів Чорного Моря:

Головний Начальник Портів,

Начальник Штабу.

Склад Управління Берегової Оборони:

Начальник Берегової Оборони,

Начальник Штабу.

ФЛОТСЬКІ ДИВІЗІЇ.

Склад флотської дивізії:

дивізія броненосців: 3 бригади броненосців по 3 броненосці;

" торпедовців: 7 дивізіонів торпедовців по 3 9 торпедовців;

" підводних човнів: 5 дивізіонів підводних човнів по 3-5

підводних човнів.

ФЛОТСЬКІ БРИГАДИ.

Склад флотської бригади:

бригада крейсерів: 4 крейсери.

ФЛОТСЬКІ ОТРЯДИ.

Склад флотського отряду:

Отряд міноносців: 6 міноносців;

" тралерів: 9 тралерів;

" гарматних човнів: 5 гарматних човнів;

" вартових кораблів: 3 дивізіони вартових кораблів по 4-5

вартових кораблів;

Окремий отряд Чорного Моря: 3 торпедники.

ФЛОТИЛІЇ.

Склад флотилії:

Озівська й Дунайська флотилії: по 6-8 торпедовців і вартових

кораблів.

транспортна флотилія: 100 транспортів.

ПЛАВНИК СКЛАД.

Воєнні кораблі поділялися щодо типу на: кораблі 1 ранги - броненосці ^{1/} й важкі крейсери; кораблі 2 ранги - легкі крейсери, підводні човни й учбові кораблі; кораблі 3 ранги - торпедовці, ^{2/} міноносці, ^{3/} тралери, гарматні човни, вартові кораблі й транспорт; кораблі 4 ранги - торпедники ^{4/} й портові кораблі.

Кораблі 1-ої й частково 2-ої ранги - це були великі кораблі; кораблі 3-ої й 4-ої, а частково й 2-ої ранги - це були малі кораблі.

Командний склад великих кораблів:

командир корабля,
старший помішник командира,
молодший помішник командира,
осаул,
начальники боєвих частин:
зв'язковий старшина,
штурманський старшина,
гарматний старшина,
мінно-торпедний старшина,
корабельний інженер-механік
" " -електрик,
начальники служб:

1/ в тім і дреднеути.

2/ за російською термінологією - ескадрові міноносці.

3/ за російською термінологією - мінні заслонники.

4/ за російською термінологією - торпедні катери.

корабельний ревізор,

" лікар.

Командний склад малих кораблів:

командир корабля,

помішник командира,

начальники бойових частин:

зв'язковий старшина,

штурманський старшина,

гарматний старшина,

мінно-торпедний старшина,

корабельний інженер-механік,

" " -електрик,

начальники служб:

корабельний ревізор,

" лікар.

ВОЄННО-МОРСЬКІ ПОРТИ.

Завданням воєнно морських портів були будівництво, напірава й постачання воєнних кораблів, комплектування персонального складу флоти й завідування її муштрових частинер.

На чолі воєнно-морського порту стояв командир порту /в Севастополі - головний командир порту/, що підлягав безпосередньо головному командирові Чорноморської флоти й був водночас начальником залоги воєнно-морського порту. Виконавчим органом командира порту було Управління Воєнно-Морського Порту.

Склад Управління Воєнно-Морського Порту:

командир порту,

старший помішник командира,

молодший помішник командира,
начальник штабу,
капітан порту,
начальник охорони рейду,
" плавної валки,
командир ревізійно-вартового корабля.

Начальник штабу завідував персональним складом, муштровим частином й корабельним рухом, а капітан порту - воєнно-морським портом і портовими майстернями.

Головним воєнно-морським портом Української Держави був Севастопіль. Головному командирові Севастопільського воєнно-морського порту підлягали: Чорноморський та Севастопільський флотські екіпажі - для муштрового вишколу новобранців флоти, й учбовий отряд Чорного моря - для воєнно-морського вишколу новобранців флоти.

БЕРЕГОВА ОБОРОНА.

Берегова оборона складалася з усіх родів збройних сил та всіх родів зброї суходопутних сил. З суходопутних сил у склад берегової оборони входили піхота, кіннота й гармата, з морських сил - кораблі берегової оборони /броненосці й гарматні човни/, з повітряних сил - літаки берегової оборони /водолітаки/. Кораблі берегової оборони входили організаційно в склад флоти, а літаки берегової оборони - в склад авіації.

Склад берегової оборони:

3 полки морської піхоти,
3 сотні морської піхоти,
4 берегові гарматні дивізіони.

Організаційно-тактичний склад цих одиниць берегової оборони

був аналогічний во складом відповідних одиниць піхоти, кінноти й гармати сухопутних сил.

ДНІПРОВСЬКА ФЛОТИЛІЯ.

Дніпровська флотилія була особливою частиною морських сил, призначеною для оборони північних підступів до Києва з боку Дніпра, Прип'яті й Десни. Перебувала вона в стадії організації аж до кінця 1918 р. Мала вона складатися з річних воєнних кораблів різного типу.

ДИСЛОКАЦІЯ МОРСЬКИХ СИЛ.

У п р а в л і н н я Т о в а р и ш а В о є н н о г о
М і н і с т р а п о М о р с ь к и х С п р а в а х -
К и ї в .

Товариш Міністра - к.-адм.Максимів^{1/}.

Секретар - полк.Савченко-Вільський.

Осаул - лейт.Шрамченко.

Генеральний Старшина від Генерального Штабу - кпр.Максимів, од
27.V.18 - к.-адм.Протасів, од 10.IV.18 -
кпр.Постриганів.

Помішник - кпр.Потапів, а від 21.VIII.18 - кпр.Остелецький.

Генеральний Старшина від Головного Штабу - кпр.Овод, од 1.VI.18
к.-адм.Свирський, від 15.VI.18-кпр.Пчель-
ників, од 20.XI.18- к2р.Сфремів.

Перший Помішник - кпр.Пчельників, од 1.VI.18- к2р.Гернет, од
14.VIII.18 - кпр.Пчельників.

1/Скорочення: адм.-адмірал, в.-адм. - віце-адмірал, к.-адм. -
контр-адмірал, кпр.- капітан 1 ранги, к2р.- капітан 2 ранги,
лейт.- лейтенант.

Другий Помішник - ген.хор.Чернишів, од 21.IX.18-ген.хор.Степанів.

Генеральний Старшина від Інтендантської Офіції - кір. Акимів.

" " " Технічної Офіції -

" " " Інженерної Офіції -

" " " Гідрографічної Офіції-кір.Злобин.

" " " Санітарної Офіції -

" " " Юридичної Офіції - полк.Вогомолів.

Ч о р н о м о р с ь к а Ф л о т а - Севастопіль.

Головний Командир - адм.Покровський, від 21.V.18-к.-адм.Остроградський-Апостол, а від 10.VI.18 - к.-адм.Ключковський.

Помішник Головного Командира - к. адм.Євдокимов.

Начальник Штабу - кір.Чорниловський-Сокіл.

Дивізія Броненосців

Командир - в.-адм.Новицький.

1 Бригада Броненосців

Командир - к.-адм.Погуляєв.

Дредноут "Олександр"

" "Катерина"

" "Марія"

2 Бригада Броненосців

Командир - кір.Порембський.

Броненосець "Пантелеймон"

" "Остафій"

" "Іван Золотоустий".

3 Бригада Броненосців

Командир - кір. Зарин.

Броненосець "Синож"

" " "Ростислав"

" " "Три Святителі".

Бригада Крейсерів.

Командир - кір.Порембський, а потім кір.Іванів.

Крейсер "Память Меркурія"

" "Прут"

" "Кагул"

" "Алмаз" /матка водолітаків/.

Дивізія Торпедовців.

Командир - кір.Трубецький

1 Дивізіон Торпедовців - 5 торпедовців типу "Цасливи"

2 " " " 5 " " "

3 " " " 5 " " "

4 " " " 3 " " " "Зацаренни"

5 " " " 5 " " " "Завдри"

6 " " " 4 " " " "Сміливий"

7 " " " 9 " " " "ч.259"

Дивізія Підводних Човнів.

Командир - к.-адм.Клочковський, а потім кЗр.Погорецький.

1 Дивізіон Підводних Човнів - 5 підводних човнів типу "Тьлень"

2 " " " " 6 " " " "

3 " " " " 4 " " " " "АГ 21"

4 " " " " 3 " " " " "Карась"

5 " " " " 4 " " " " "

/в тім 1 підводний міноносець "Крб"/.

Отряд Міноносців

Командир - к.-адм.Львів

6 міноносців типу "Дунай".

Отряд Тралерів

Командир - к.р. Чайковський

9 тралерів типу "Гайдамака".

Отряд Гарматних човнів

Командир - к.р. Черняхівський

5 гарматних човнів типу "Запорожець".

Отряд Вартових Кораблів

Командир - к.р. Савинський

1 Дивізіон Вартових Кораблів - 4 вартових корабля типу "Блискучий"

2 " " " " 5 " " " " "Живучий"

3 " " " " 5 " " " " "

Окремий Отряд Чорного Моря

Командир -

3 торпедники типу "Бравий".

Транспортна Флотилія.

Командир - к.р. Степанів, а потім в.-адм.Хоменко.

100 транспортів типу "Березань" та інш.

Кораблі окремого призначення.

Броненосець "Юрій Переможець" /осідок Штабу Флоти/,

" "12 Апостолів" /склад мін, блокшив/.

О з і в с ь к а ф л о т и л і я - Маріупіль.

Командир - к.р. Дмитріїв.

6-8 торпедовців і вартових кораблів.

Д у н а й с ь к а Ф л о т и л і я - О д е с а .

Командир - к2р Хомотяно , потім - ген.хор.Брмаков, а потім -к.-адм.

Остроградський-Апостол.

Военно-Морські порти.

Головний Начальник Портів Чорного Моря - адм.Покровський, а від

21.Х.18 - к.-адм.Клочковський.

Начальник Штабу - к.-адм.Ворожейкин.

Севастопільський Военно-Морський Порт.

Головний Командир - к.-адм.Васильківський, а потім к2р Містників.

Начальник Штабу - к.-адм.Олександрів.

Севастопільський Флотський Екіпаж.

Командир - к1р Гестеско, а потім полк.Савченко-Більський.

Чорноморський Флотський Екіпаж.

Командир - к1р Травлинський

Учбовий Отряд Чорного Моря.

Командир - к2р. Погожев.

Миколаївський Военно-Морський Порт.

Командир - к.-адм.Римський-Корсаков.

Одеський Военно Морський Порт.

Командир - к1р. Озеров.

Герсонський Военно-Морський Порт.

Командир - к1р. Гурський.

Маріупільський Военно-Морський Порт.

Командир - к1р.Ульянів.

Берегова Оборона.

Начальник Берегової Оборони - адм.Покровський, а від 10.Х.18 -

к.-адм.Фабрицький.

Начальник Штабу - к.-адм. Аркас.

- 1 береговий гарматний дивізіон - Одеса.
 - 2 " " " - Маріупіль
 - 3 " " " - Севастопіль
 - 4 " " " - Миколаїв
-
- 1 полк морської піхоти - Одеса.
 - 2 " " " - Миколаїв
 - 3 " " " - Черсон
-
- 1 сотня морської кінноти - Одеса.
 - 2 " " " - Очаків
 - 3 " " " - Перекоп.

Д н і п р о в с ь к а ф л о т и л і я - М о з и р .

Командир - кір Іллятович.

Б У Д І В Н И Ц Т В О В О С Н Н І Х К О Р А В Л І В .

Корабельний завод і доки - Миколаїв.

Портові склади - Одеса, Очаків, Миколаїв, Черсон, Севастопіль і
Маріупіль.

На стапелях були:

- 1 броненосець типу "Микола"
- 4 крейсери типу "Адмірал Нахимов".
- 12 торпедовців типу "Занте".
- 8 підводних човнів типу "АГ 21"
- 1 матка підводних човнів типу "Генерал Брусилов".
- 6 гарматних човнів типу "414"

Кораблебудівний програм на 1919-1920 р.р. передбачав наяв-
ність нових воєнних кораблів:

в 1919 р.:

2 крейсери,
4 торпедовці,
4 підводних човнів,
1 матка підводних човнів,
6 гарматних човнів

в 1920 р.:

1 броненосець,
2 крейсери,
8 торпедовців,
4 підводних човнів.

Военно-морські школи.

Основною військово-морською школою, що готувала кандидатів на фахових старшин морських сил, була:

Миколаївська Гардемаринська Школа - Миколаїв.

Начальник - адм.Фролов.

Курс навчання - 3 роки. Правила прийому, як в основні юнацькі школи.

Морська Авіація.

Морська авіація складалася з 1 окремої морської авіаційної ескадрилі, що входила організаційно в склад повітряних сил.

Склад ескадрилі:

2 отряди морських літаків /водолітаків/ по 10 літаків.

Дислокація ескадрилі:

Севастопіль.

ВОЕННО МОРСЬКІ ПРАПОРИ * ЗНАКИ.

Воєнний прапор /прапор воєнних кораблів/: білий, по середині

рівнобіжний блакитний хрест, обведений в певній віддалі від країв вузькою білою смугою; в лівому верхньому розі державний блакитно-жовтий прапор із золотим тризубом із хрестом по середині.

Стяг воєнних кораблів: 1/ блакитно-жовтий; по середині золотий тризуб із хрестом.

Значок воєнних кораблів: 2/ білий, в лівому розі рівнобіжний блакитний хрест із вузькою білою смугою по краю.

Прапор Воєнного Міністра: білий; у лівому верхньому розі державний блакитно-жовтий прапор із золотим тризубом із хрестом по середині; під ним військова кокарда на двох бронзових гарматах навхрест; у правому нижньому розі козак у жупані з рушницею й шаблею.

Прапор Товариша Воєнного Міністра по Морських Справах: як воєнний прапор; по середині хреста блакитна котвиця на білому полі.

Прапор Головного Командира Чорноморської Флоти: як воєнний прапор; по середині хреста Св. Архистратиг Михаїл на полі, обведеному вузькою золотою смугою.

Прапор воєнних портів: блакитно-жовтий; в лівому розі верхньої блакитної частини прапора золотий тризуб із хрестом; в правому верхньому й нижньому рогах котвиці.

Прапор воєнних гардів: як стяг воєнних кораблів.

Воєнний знак /знак воєнних літаків/: жовто-блакитно-біла кокарда.

1/ за російською термінологією - гв'єс.

2/ за російською термінологією - вимпел.

Д Е Р Е Л А .

1. Збірник Наказів Військовій Офіції Української Держави за 1918 р.

Київ.
2. Державний Вістник за 1918 р. Київ.
3. М. ПЛЕЧКО: Організація збройних сил Української Гетьманської

Держави 1918 р. Берлін, 1941.

Максиміліян Плечко.

МАНГУРИСТАНСЬКА УКРАЇНА.

Автор нижче наведених рядків служив підчас світової війни 1914-18 р.р. в російській армії яко старшина в 2-му Нерчинському полку Забайкальського Козачого Віз'ька.

Згодана військова частина складалася з козаків-бурятів та росіян - нащадків каторжан.

Полк був виведений на Турецький фронт, де брав уділ в воєнних операціях супроти турків у Східній частині Малої Азії, з початку в околицях Урмійського та Ванського озер, а потім в місцевості, положеній на південь від цих озер, геть аж по сучасну ірацько-турецьку гряницю.

Спомини мої обіймають 1916 рік, від коли полк зайняв місто Дільман, що знаходиться на захід від Урмійського озера.

За Дільманом мусіли ми сфорсувати Каліханський гірський пере-

хід підчас сильної пурги, цілком завалений снігом та приступний лишень за літньої пори. Місцеве населення, що було зігнане до прочищування дороги у снігових завалах, робило це з тупою резигнацією, бо мусіло. Тільки старші поміж ними чинили на цю тему свої завваги: що праця, мовляв, і так зайва, тому що ніхто під цю пору через перехід не дістанеться, це, мовляв, лишень тільки один раз вчинили стокількадесят літ тому М а н г у р и, що живуть по той бік гір. Близчі розпитування виявили, що племя мангурів, віднедавна магометанської віри, колись відвідувало айсорську церкву у Дільмані. Коли ж дільманська влада їм це заборонила, вони перейшли через гори і погромили Дільман. В оповіданнях тих чувся подив для вчинків мангурів, а самі вони представлялися грізними завойовниками.

Після переходу перевалу авторові довелося між іншим на протязі кількох місяців перебувати в згаданому власне Мангуристані. Цілком пересічна на перший погляд Курдистанська або Турецько-Іранська провінція, після близького ознайомлення, викликала у мене глибоке почуття національної споріднености. Провінція завбільшки в наш повіт, положена орієнтаційно в трикутнику між сферами Урмійським і Ван на півночі та містом Пензвін на півдні, на Турецько-Курдистанському пограниччю поміж річками Джігату і Татава, що пливають рівнолегло до себе у віддалі 17-20 км. Курди підчас своїх сезонних мандрівок доходять з півдня до Мангуристану, що відіграв віддавна роль заборона перед їх натисками.

Закутна ця творила окреме ханство, в якому панували феодальні відносини. Очолював її хан, що був найвищою місцевою владою. Він володів провінцією на правах одкupu відносно до Центральної

Влади. До нього ж та його родини належала вся земля. Другу суспільну верству творили м і р з я, тоб-то місцева інтелігенція всілякого роду: урядовці, військові, мулли, купці то що. Останньою класом були б а й г у ш і /бідні робітники/, котрі відробляли панщину за шостий, переважно з додатковими ще обтяженнями, сніп.

На терені ханства знаходився урядовий осередок - Ханський Двір. У внутрішній його частині жив Хан з родиною, а зовнішня була призначена для репрезентації та урядування. Ханом під той час був Різа Тук /?/, людина освічена, володіюча добре російською і французькою мовами, що скінчив гімназію у Тбілісі та медичний факультет у Парижі. Яко лікар, організував він навіть у своїй "столиці" добру лікарню на 70 ліжок, котру ми згодом поширили на 120.

Решта краю була вкрита вбогими оселями, що складалися переважно з глинянок тубольців. Мангури говорили якомсь мішаниною слів курдських, турецьких і перських. Хати їх складалися переважно з двох частин: для худоби й людей. В протилежність до домівок інших племен були вони трохи чистіші, бо в половині, призначеній для людей, не тримали худоби.

Мангури займалися зліборобством і скотарством. Кремязні чоловіки з довгими вусами й голеними бородами, з зовнішнього вигляду нагадували наших селян. Деякі прикмети їхнього побуту мене особливо зацікавили. Наприклад, мангури вживали возів на чотирьох колесах. В той час, як довкола у інших племен безоглядно панувала двох-колова арба з класичними буйволами. Рівно ж не було в їхніх хатах на долівці тієї ями, що заступає звичайно в цих ст ронах піч, яка має форму стіжка, обернутого догори підставом. У вузкій /до-

лішній/ частині знаходиться віддушнина, через котру проходить повітря. На внутрішніх боках ями печуть чуреки /ніби хліб/, то що. В мангурських курних латах натомісць було якесь підвищення з діром з боку, якась ніби то налепа, що була подібна до нашої хлібнової печі. В нії вони пекли тісто, по зовнішній формі подібне до українського хліба.

З віри були вони магометанами, але дивною відмінні, бо при конних похоронах, тут же на цвинтарі, справлялися суті поминки, під час котрих випивали силу горілки, п'ючи її просто зі спеціальних глиняних барилек з ручками по боках.

Розподіл праці поміж жінками і чоловіками рівно ж був де в чому відмінний від околичних. Жінка працює переважно в полі, а чоловік у хаті та біля хати.

По т.зв. "містах" мешкали переважно євери /жиди/ й вірмени. На провінції натомісць виключно перебували курди й мангури, що весь час між собою ворогують.

Завдяки тому, що місцевий хан володів російською мовою і віддав до вжитку вієська репрезентаційну частину своєї домівки, між ним і старшинами нашого полку налагодилися добрі, а з автором цих рядків навіть приятні відношення. Дізнавшись про те, що я з походження українець та цікавивсь місцевими відносинами, хан, яко людина інтелігентна, старався допомогти мені в цій справі.

З багатьох розмов з ханом дізнався я, що його рід панує в давен давна в цих сторонах. По серед них залишилися спомини ще з тих часів, коли цей край був мало заселеною окраїною османської великодержави. Що йому відомо про те, як колись поволі заселявано цю пустелю переважно козаками січовиками, засланнями, що трапляли до

неволі під час їхніх морських нападів на турецькі береги /Трапезунд, Синопу, то що/. Частина цих невільників лишалася по містах та мастках при різних праці, а особливих характеристик висилали подалі й оселявали у цих далеких краях держави. Практика Римлян, що колись своїх засланців висилали в далекі пограничні краї на сході, наприклад в сучасну Румунію. Таким чином досягалася потрібна мета: заслання /ізоляція/, заселення краю хліборобами і творення воєвничого заборона супроти номадських племен, головна курдів.

Заслані в цей далекий край українські козаки примушені були брати собі жінок з поміж місцевих. Але обходилися з ними зле, вважаючи їх за щось нижчого від себе, не хотіли працювати й тому не рекидали всю тяжку роботу на жінок, напр. працю в полі, залишаючи собі лише горілку, воввання з курдами та хатні праці. Такий порядок лишився й досі.

Отже сучасні мангури є їхніми нащадками, котрі з початку навіть не були магометанами. Деякі з них вчачали до згаданої вейсорської церкви у Дільмані. Потім поволі всі побісурманилися.

Тому мангури багато де в чому й відрізняються від околицьних племен та відзначаються ще й досі своєю воєвничістю. Зрештук це ми й самі досить прикро відчували на собі, з труднощами здобувачи силоміць пашу для коней та харчі для козаків від згаданих мангурів - нащадків колишніх запорожців.

В міжчасі трапився яскравий велемовний випадок, що в значній степені підтверджував інформації зичливого хана. Пезного вечора прибув в поміч нашої частині батальон кубанського пластунаського війська. По пару годинах відпочинку, звичайно в наметах та на дес-

рі, бо ж ніхто не наважувався входити до мангурських глинянок в огляду на їх бруд та непевність, пластуни почали співати біля вогнищ українські-кубанські пісні, танцювати, то що, Мангури обступили їх великою врбою, серед котрої крутилися й ми з ханом. В певному моменті хан сказав мені, вказуючи на мангурів: "Дивіться, як їх очі палають, як вони приглядаються й прислуховуються, це з о в к р о в и!" І справді, як би зовсім не ті люди стали. Тоді як до козаків-бурятів вони відносились неприязно, до кубанців їх щось ніби магнесом тягло. На наших очах розпочалося формальне братання мангурів з кубанцями. Мангури безінтересовно приводили козакам худобу, зносили всіляку живність, горілку й брали уділ в їхніх веселощах. Присутній поміж старшинами нашого полку росіянин поручник Клепиков, здивований цим явищем так ж, зауважив: "С нами не так, а кубанцев они вот как!"

Відійшли по якомусь часі кубанці далі на фронт і знову з боку мангурів запанувало до бурятів байдуже, майже вороже відношення. Чудовий матеріал для дослідників п е и х о л о г і ї к р о в и!

Підчас дальшого військового походу в Мангуристані мав я нагоду не один раз наявно переконатись про слушність ханської теорії в справі походження мангурів і впливавчу звідциля спорідненість їх з кубанцями. Взагалі в цілому Мангуристані найгірше приймали скрізь частину, в котрій я був, тоб то козаків-бурятів, а найкраще пластунів-кубанців. Хоч поводження одних і других було, як то звичайно війська в чужій країні, однакове.

Наприклад, займаючи селище за селищем, навчилися ми згодом задалегідь орієнтуватися в ситуації, що нас чекала в даному селі.

Коли, підходячи до оселі, ми нікого не зустрічали, означало це вороже відношення і треба було бути обережним. Як що ж навпаки, перед селом громадилися люди зі старшинов на чолі, коли відрізали при нас баранові голову й кривавлячий тулуб його перетягнуто впоперек дороги, запрошуючи нас переступити криваву смугу, це означало приязне прийняття. Отже, я зауважив, що як тільки в складі війська були кубанські пластуни, - нас зустрічали з приязною жертовною крові. Навпаки, коли з яких то будь причин, пластунів не було, - це потягало за собою вороже відношення мангурів. Треба додати, що сигналізація у них відбувалася поміж селами блискавично за допомогою вогнів, розпалюваних на горах. Тому хан багато разів повідомляв наших старшин про різні події значно раніш від офіційних штаблет, що звичайно спізнювалися /наприклад про вв'язання Ерзеруму російським військом і т.ін./.

Нарешті ще один факт на користь поданої тут звістки про Мангуристанську Україну. Хан з труднощами давав собі раду зі своїм великим^М що будь господарством. Для того мав завжди різного роду управителів. З початку чергувалися на цих посадах турки й перси, але без успіху, бо ніяк не могли собі дати раду з мангурами. Аж трапився якийсь росіянин, інженер "Х", політичний втікач з тодішньої Росії. Пан "Х" швидко дішов до ладу з місцевим населенням, запровадив молошну ферму, допоміг закласти лічницю, засадив сад і т.ін. Згодом цілком натуралізувався й перебував до нашого приїзду вже 17 літ в службі у Хана. Яко місцевий мірза, знавчий російську й мангурську мову, він дуже став нам у пригоді підчас нашого там перебування. Отже, виходить, що росіянинові було легше ніж туркові або персові порозумітися з на-

щадками колишніх українсько-козацьких засланиців.

Інформації, подані тут про українців в Мангуристані, є лише невеликою часткою численних матеріалів, що я їх зібрав під час мого перебування на Турецькому фронті у 1914-17 р.р. Склалися вони майже з 5.000 світлин, на звороті котрих були відповідні докладні записи. На жаль все це загинуло після мого відїзду з Києва.

Застерігаюся також, що не знаю, чи подані тут відомості є в згоді з існуючими науковими теоріями, чи ні? Чи це питання взагалі було вже досліджувано, чи ні? Проте подаю все так, як то сам бачив, чув і відчував!

Буду радий, як що моя замітка зацікавить українських дослідників й спричиниться до появи відповідних праць про українське населення сучасної Туреччини й Ірану.

Порфїр Силенко.

-o- -o- -o-

" З Україною втрачає Росія ціле запілля Чорного моря /й/ кавказького істму, яке було виразною випадовою позицією проти Середземного моря й Передньої Азії."

/ГУДНИЦЬКИЙ Ст.: Україна в світлі політичної географії. Берлін 1923, стор.170/.

ДЕ - ЩО ПРО ТЮРКСЬКІ КОРИННЯ

В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ.

Ця замітка зовсім не претендує висчерпати увесь матеріал, означений в заголовку. По-перше тому, що автор її не є спеціалістом-лінгвістом, а по-друге тому, що під рукою автор не має тих матеріалів, розроблених українськими ученими, що займалися цим питанням. /Напр. МАКАРУШКА О.: Словар українських виразів, перенятих з мов туркських. "Записки Наук.Т-ва ім.Т.Шевченка у Львові",Т.V, 1895, стор.36 і слід./1-14/.

Нижче подано буде лише ті слова турецькі, що вживаються в бігучій мові сучасної Туреччини. Спеціальні ж студії, розуміється, можуть викрити дуже інтересні феномени впливу туркських мов на українську. Але то справа спеціалістів.

Запозичення чужих пнів і занесення їх в мову є звищем цілком нормальним, навіть в народів з дуже високим культурним рівнем. Лише ці пні чи ці слова прибирають характеру того народу, в мову якого вони заносяться, бо підлягають фонетичним і морфологічним законам мови того ж народу. Так латинські пні, які є основою італійської, французької та іспанської мов, занесено в англійську, німецьку, а далі й в словянські, а також і в східні мови /в меншій мірі/ - турецьку й модерну арабську. Німецькі пні легко знайти в словянських мовах, зокрема і в нашій.

Україна, як культурна одиниця Чорноморського басейну, постійно мала тісні стосунки з туркським світом, що в один час цілком оточував Чорне Море і вважав його внутрішнім озером. Отже цілком зрозуміло, що в наслідок цього кількавікового співжиття Ук-

раїни з тюркським світом, багато тюркських пнів занесено було до української мови. Деякі з тих тюркських пнів увійшли в нашу мову, не змінившись і мають те саме значіння, деякі в них більше або менше змінилися, в залежності від законів нашої мови.

Нижче подаємо деякі з слів, що зустрілися авторові протягом недовгого часу студій над турецькою мовою і які або зовсім не змінилися, перейшовши в українську мову, або змінилися дуже непомітно. Треба попередити, що беремо ці слова з сучасної турецької мови, не вдаючися в те, чи ці слова чи пні є чисто тюркськими, чи попали до турецької мови з персидської чи арабської.

Подаючи турецькі слова в сучасному турецькому правописі, мусимо попередити українського читача про особливості турецького модерного письма. Наші голосівки "и" і "і" точно відповідають турецьким: наше "и" - по турецьки є "ı" /себ-то знак "i" лише без крапки/, наше "і" - по турецьки є "i" /такий самий знак/. Наша голосівка "у" точно відповідає турецькій "u", але наше "ю" по турецьки вимовляється як французьке "u" або німецьке "ü" і пишеться по турецьки німецьким способом "ü". Голосівки: "а", "е", "о" такі самі як і в нас. Має турецька мова ще одну голосівку "ö", яка вимовляється як німецьке "ö" /"öfflich"/ або французький дифтонг "ou" /"heure", oeuvre/. Щодо шепелівок, то наше "ш" в турецькій мові пишеться "ş" /латинське "s" з хвостиком/, наше "ч" передається "ç" /латинське "c" з хвостиком/, наше "дж" передається "c" /звичайне латинське "c"/. Має крім того турецька мова звук "ç", який передається як легке придихання /франц. "h" aspiré/.

Турецьке слово "başlıoçuk", що значить "повстанець" у нас перейшло в "башбузук", слово, яке, правда, вживається здебільшо-

го в стосунку до дітей-соринголів.

Слово "boŕtan", що означає взагалі "садок", "сад" в нас означає лише плантації кавунів та динь.

Слово "paŕaŕ", що означає "неділю", "базар", "ярмарок", в нашій мові стало "базар". В той час, як слово "ярмарок" є німецького походження - "Jahrmarkt".

Слово "paŕliŕan" що означає "сний баклажан", у нас перейшло для означення і червоних баклажанів.

Слово "yŭk" що означає "в'єж", стало у нас за коріння, що дало слова: "в'єк", "в'єжити" і т.д.

Вираз "hauđi" точно означає наше "гайда!", так само, як і вираз "hau" має те саме значіння і місце в розмові, як наше "гай, гай!"

Слово "hauđmaŕk" означає "грабіжник", "розбійник". Подібний зміст, очевидно, це слово мало і у нашій мові, але з часом прийало воно характер, так би мовити, більше "благородний" і означало "повстанців".

Слово "hauđut" що означає "волоцєга", "розбїшака", в нашій мові стало "гайдук". Означало воно в минулі часи вартових при мастку /овоєрїднїх гвардеїцїв/, озброєних слугів.

Слово "gouŕŭ" /або "kouŕŭ"/, що означає грошеву одиницю сучасної Туреччини, перейшло у нас в "грїш", а далі в "гроші" взагалі.

Слово "kavun" що означає "диня", у нас означає "кавун", а слово "kagruŕ", що по турецьки означає наш "кавун", у нас стало "гарбузом", що є іншою герединою. Слово ж "kabaŕk" значить те саме, що й в нашій мові - "кабак".

Слово "karga" по турецьки означає птаха ворону, у нас це слово означає лайливий термін у відношенні до старої, влосливої жінки - "стара карга".

Слово "kamaş" точно означає ту рослину водяну, яка і у нас зветься "комишем".

Слово "kışır" означає "двір", але в українській мові уживають його у множині "кошари", себ-то "казарми".

Арабське слово, що читається "külle" означає "кульку" й "куль", у нас точно означає те саме: "куля". Звідти й наше слово "кульгати", "кульгавий", що очевидно стосується чоловіка пораненого або покаліченого кулею.

Турецьке слово "küren" точно означає наше "курінь" /в розумінні військової частини - батальона, а не в розумінні "намітки" російського "шалаша"/.

Слово "kazan" точно означає наше "казан", "казанок".

Слово "leylek" що означає "кежана", летучу мишу, у нас уживають, особливо в Західній Україні для означення "чорногоуза" чи "бузька".

Слова, що відносяться до курева, в нашій мові всі турецького походження. Слово "lüle" що визначає головну частину ляльки, в яку накладають і в якій запалюють тютюн, у нас перейшло в "ляльку". Слово ж "tütün" точно перейшло в нашу мову з тим же значінням. Слово "çubuk" по турецьки означає "ляльку", у нас означає лише частину ляльки, що береться до рота.

Слово "meydan" що означає "площу" чи "відкрите місце", у нас має те ж значіння, лише пишеться "майдан".

Слово "mangal" що означає "жаровню", перейшло в нашу мову з

тим же значінням.

Слово "pilav" страва з рисом, перейшло так само в тим же значінням.

Слово "ilga" що означає "знесення", "полегша", в нашій мові стало "підлогою" і має те саме значіння.

Слово "ragca" що означає "частину", "шматок", "кавалок" у нас стало означати коштовну матерію, тканину з золотом.

Слово "şara" /читати "чапа" / точно перейшло в нашу мову з тим же значінням "сапа", звідти "сапати" на городі, в полі.

Слово "torba" точно означає те саме і в нашій мові "мішок", "торба", "торбинка".

Персидське слово "takçe" /читається "такче" /, що означає нішу у стіні, встелену килимом, у нас перейшло в "тапчан", що служить і для сидіння й для снання.

Слово "duman", що означає "дим", "туман", в нашій мові стало "туман". До речі сказати, проникнення цього пня турецького до слов'янських мов, в тому числі і до нашої, очевидно дуже давнє, бо літера "d" в турецькому слові раніш була "t", і звідти усі наші слова: "тьма", "темнота", "темрява", "темний", "темниця" і т.д. Лише цей пень в турецькій мові завмер, а у нас дав цілу родину слів.

Слово "tabur", що означає військову частину "сотню", в нашій мові перейшло в "табор" і означає "постої".

Арабське слово "tagik", що перейшло до турецької мови, означає шлях. В нашій мові воно змінилося в "тракт", або "тракт", що означає "битий шлях", велику дорогу. Звідси й походить наше старе слово "трактир", що означає "постоялий двір", який був

завжди при великій дорозі. Це слово, що у нас вбереглося лише в географічні назви "Червоний Трактир" під Київом /на шляху, як не помиляємося, на Трипілля"/, перейшло в російську мову і отаде означати взагалі "шинок", або "корчму". Може бути припущення, що слово "трахт" чи "тракт" може походити з латинського "tracto, trahi, tractum, tractus" що перейшло в німецьку мову "tragen" що означає "тягти", "нести". Але правдоподібніше, що як "трахт" походить з турецької мови.

Між іншим, може цікавим буде знати походження назви "Гібралтар". На самому прикінці VIII століття арабський воєначальник Тарик перейшов з африканського берега в Європу на іспанський беріг. Отож ту гору, яка знаходиться там проти африканського берега, названо в його честь "Джебель-ель-Тарик" /"Гора Тарика"/, а вже назва "Джебель-ель-Тарик" в романських мовах стала "Гібральтар", а в нашії "Гібралтар".

Турецький пень "harç", що означає "витрату", "видачу" /грошей/ у нас перейшло в "харч", "харчі".

Слово "hırsız", що означає "зłodій", у нас стало "харциз", що має те саме значіння. Правда часом прибірає українські суфікси: "харцизеник", "харцизівка", то-що.

Слово "şamata", що означає "шум", "гамір", у нас перейшло в "шаматня" або в "мотушню", "мотушитися". Точ пень "мотатися" існує у нас окремо.

Слово "şan", що означає "славу", "блиск", "репутацію", "гідність", "честь", - у нас перейшло /як і в польській мові/ в "шану", а слово "şayan", що значить "гідний", "достойний", вже занадто близько до нашого "шановний", "шанований".

Слово "şarık" точно означає і у нас те саме: "шапка".

Слово "şafra" означає ту саму приправу до страв, що й наш "шафран".

Слово "şarlatan" що перейшло майже у всі європейські мови, в тому числі і в українську в тим же самим значінням "шарлатан".

Слово "şişkin", що означає "напухлий", в українській мові /в говірці/ у формі "шишка" означає те саме: "напухлість" /"набав шишку"/.

Слово "şıra", що означає "ряд", в нашу мову перейшло у формі "шереш" /так як і в польській мові/.

Слово "kiraz", що означає "вишня", в нашій мові стало "черешня", але означає лише один сорт ранніх вишень.

Слово "şadıg" точно означає в нашій мові "шатро".

До речі в нашій літературі при описі східнього побуту вживають слово "чадра", як частину жіночого одягу /"обличчя закрите чадром..."/. Це є помилков, бо та вуаль, якою жінки закривають своє обличчя на Сході, називається "чарчаф", а не "чадра".

Слово "udr" точно в нашій мові означає те саме - "долинка", "розцілина", в ґрунті - "яр".

Слово "hoş", що перейшло в турецьку мову з арабської - "хосен" і що означає "гарний", "приємний", в нашій мові дало слово "хосен", "хосенний".

Слово "çete", що означає "групу", "банду", у нашій мові прийнялося як "чота". Новає питання, чи наше інше слово "чата", "чатувати" не походить з того самого турецького пня, що вживався до означення військового терміну "варта".

Слово "çardas", що означає "батьки", в нашій мові існує як "чердак" і що означає поверх корабля або великого човна.

Турецький пень "çarç", що означає "васіб", "опосіб", перейшов в нашу мову як "чаря" і дав народження цілій родяні слів: "чарівний", "чарувати", "чаруватися" і т.д.

Слово "çoban" точно перейшло в нашу мову в тим же самим значінням, лише змінило голосівку: "чабан".

- o - o -

Розуміється, що майже про кожне слово можна подати значно більше, означивши перехід і змінення голосівок чи шелестівок в залежності від законів нашої мови, як також подати, хоч би при-близно, і добу проникнення кожного слова в нашу мову. В цьому напрямі де-які розвідки можуть бути дуже цікавими не тільки для лінгвіста. Одначе на разі над цим питанням не спиняємось.

Обмежуємося, так би мовити, лише номенклатурним поданням турецьких слів в українській мові.

Микола Ковальський.

-o- -o- -o-

" ... за великопростірною експанзією не могла ще досі слідувати великопросторність політичної думки. Вона щойно наново зароджується в українському народі..."

/ РУДНИЦЬКИЙ* СТ.: Україна в світлі політичної географії. Берлін 1923, стор.79/.

ВИДАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ЧОРНОМОРСЬКОГО ІНСТИТУТУ.

Досі вийшли:

Ч.І.

Д р і й Л и п а: ЧОРНОМОРСЬКА ДОКТРИНА. Варшава 1940./29x20/
стор.124. VI. На правах рукопису. Ціна 15 зл.
З м і с т: Дефініція. Частина перша: 1.Чорноморський простір. 2.Роля України. 3.Ключ склепіння. 4.Таврида-осередок. 5.Дністер - опертя на Заході. 6.Дон - опертя на Сході. 7.Окреслювання кордонів. 8.Колонізаційний рух XIV ст. 9.Колонізаційний рух XX ст. 10.Закон розселення Українців. 11.Перелом характеру мас. 12.Фізична оборонність. 13.Духава оборонність. 14.Підкавказзя і Кавказ. 15.Одність Кавказу. 16.Каспійська брама. 17.Туреччина. 18.Роля Кремля. 19.Іранський поміст. 20.Греція й Альбанія. 21.Дунайська брама. 22.Балканські війни. 23.Вузол Єгославії. 24.Болгарія. 25.Румунія й Угорщина. 26.Чорноморські землі як колонізаційний простір. 27.Чорноморські форми продукції. 28.Натиск на Чорне море. 29.Свідомість єдності. 30.Політичні перспективи. 31.Союз Чорноморських держав. Частина друга: I.Море і його характеристика. II.Чорноморські ріки. III.Культури над Чорним морем. IV.Чорноморська торгівля. V.Релігії над Чорним морем. VI.Типи держав і людей. VII.Чорноморський характер. VIII.Символ Чорного моря.-Посліва. Література.

Ч.2.

Л е в Б и х о в с ь к и й: ТУРЕЧЧИНА.Бібліографічні матеріали. Варшава 1940. /31x21/,стор.68. На правах рукопису. Ціна 5 зл.
З м і с т: Передмова. Перегляд літератури. Загальні твори. Філософія на релігіознавство. Суспільні знання. Мовознавство. Природознавство. Прикладні знання. Мистецтво. Письменство. Історія. Географія. Читтепися.- Посліва.- Показник.

Ч.3.

Г.І.Б р а т і я н у: ПОЧАТКИ ТОРГІВЛІ НА ЧОРНОМУ МОРІ.Варшава 1940. /31x22/,стор.42. На правах рукопису. Ціна 3 зл.
З м і с т: Передмова проф.І.Шовгенова. Вступ. Географічний огляд. Іранці та греки: грецька колонізація на берегах Понту Евксинського. Понтійське царство та римське завойовання. Великі інвазії. Торгівля Візантії з хозарами та українцями. Інвазії команів та турків. Монголи та італійці у XIII ст. Примітки.

Ч.4.

О л е г К у л и н я к: ЧОРНОМОРСЬКА ПРОБЛЕМА В УКРАЇНСЬКІЙ ПРОМИСЛОВІСТІ.Варшава 1941 /31x22/,стор. 52 і схема. На правах рукопису.Ціна 4 зл.

З м і с т: Вступ. Вугілля. Металі й машини. Цукор. Нафта. Текстильна промисловість. Закінчення. Література. Схема.

Ч.5.

І в а н Ш о в г е н і в: ЧОРНЕ МОРЕ. Гідрографічний нарис. Чорного моря та його басейну. Варшава 1941. /31x22/, стор. 112 і карта. На правах рукопису. Ціна 10 зл.

З м і с т: В с т у п. Короткий огляд історичних подій на землях довкруги Чорного моря. Г і д р о г р а ф і я Ч о р н о г о й О з і в с ь к о г о м о р і в. 1. Генеза, положення, величина. 2. Батиметрія Чорного й Озівського морів. 3. Природа морського дна. 4. Опис берегів Чорного й Озівського морів. 5. Острови. 6. Лимани. 7. Властивості води Чорного й Озівського морів. 8. Вітри, бурі, тумани. 9. Рухи води. 10. Флора й фауна Чорного моря. 11. Рейси пароплавів на Чорному й Озівському морях. Г і д р о г р а ф і я г о л о в н и х р і ч к ч о р н о м о р с ь к о г о б а с е й н у. 1. Загальні уваги. 2. Опис головніших річок Чорноморського басейну: Резва, Камчія, Провадія, Дунай, Дністер, Бог, Інгул, Дніпро, Дніпровсько-Бузький водний шлях, Дін, Донець, Західний і Східний Маничі, Маничський водний шлях, Волго-Донський канал, Єя, Кубань, Волга, Каспійське море. Чорноморські річки Закавказзя. Чорноморські річки Туреччини. З а г а л ь н і в и с н о в к и. Література. Карта.

Ч.6.

А н а т о л ь О г і с н і к о: КОМУНІКАЦІЙНЕ ЛЕТУНСТВО В ЧОРНОМОРСЬКОМУ ПРОСТОРИ. Сучасний стан і можливості розвитку. Варшава 1941. /31x22/, стор. 32 і 2 схеми. На правах рукопису. Ціна 3 зл.

З м і с т: Характеристичні прикмети летунської сполуки. Швидкість перелету. Розклад летів. Незалежність від профілю терену. Згідність з політичними впливами. Головні магістралі Європи. Летунські лінії в Європі. Летунські лінії Балканських держав /Туреччина, Греція, Болгарія, Югославія, Румунія/. Летунська комунікація СРСР. Летунські лінії УРСР. Кошти. Майбутність на українських теренах. В и с н о в к и. Література. Схеми.

Ч.7.

І в а н Ш о в г е н і в і В а л е н т и н С а д о в с ь к и й: УКРАЇНСЬКИЙ ЧОРНОМОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ. Програма діяльності. Варшава 1941 /31x22/, стор. 20. На правах рукопису. Ціна 1 зл.

З м і с т: 1. Проф. І. Шовгенів - Загальний план праць Українського Чорноморського Інституту. 2. Проф. В. Садовський - Програм економічно-географічного вивчення Чорноморського простору. 3. Видання Українського Чорноморського Інституту.

Ч.8.

Дрій Липа - Лев Биковський: ЧОРНОМОРСЬКИЙ* ПРОСТІР.
Атлас. Схеми рисував Ст.В. Варшава 1941 /31x22/, стор.48. На правах рукопису. Ціна 10 зл.

З м і с т: Передмова. 1.Чорноморський простір. 2.Україна. 3.Кавказ. 4.Ірак. 5.Туреччина. 6.Греція. 7.Болгарія. 8.Угорщина.9.Югославія. 10.Румунія. Посліва. Література. Видання Українського Чорноморського Інституту. До тексту додано 10 схем.

Ч.9.

Дмитро Нестеренко: ОРГАНІЗАЦІЯ АДМІНІСТРАЦІЇ МОРСЬКИХ
ПОРТІВ УКРАЇНИ. /31x22/, стор.34. На
правах рукопису. Ціна 5 зл.

З м і с т: П е р е д м о в а проф.І.Шовгенова. 1.Загальне. 2.І Інстанція - Управа порту. 3.Навігаційний персонал. 4.ІІ Інстанція - Дирекція Морських Портів. 5.ІІІ Інстанція - Департамент Морських Портів України. 6.Зіставлення кількості персоналу і корабельного тону. 7.Особові справи. 8.Приділ кораблів для транспорту, справи руку. 9.Портова поліція.10.Будова і ремонт кораблів. 11.Направа портів і урядження.12.Господарчі справи - інтендантура. 13.Бюджетові й економічні справи. 14.Організація праці сезонних робітників. 15.Закінчення.- Література. Видання Українського Чорноморського Інституту. Додаток: 3 схеми.

Ч.10.

Ч о р н о м о р с ь к и й з б і р н и к. Книга перша./31x22/.
1942. стор.68 і 1 схема. На правах
рукопису. Ціна 10 зл.

З м і с т: 1.Л.Биковський: Великодержавні проблеми України.2.Ю.Липа: Емоційні первні в чорноморському світогляді. 3.М.Плечко: Українська Гетьманська флота 1918 р. Стислий нарис.4.П.Сизленко: Мангуристанська Україна. 5.М.Ковальський: Дещо про тюркські коріння в українській мові. 6.Видання Українського Чорноморського Інституту. 7.Видання Українського Океанічного Інституту. Додаток - схема.

ВИДАННЯ УКРАЇНСЬКОГО ОКЕАНІЧНОГО ІНСТИТУТУ.

Досі вийшли:

Ч.1.

Л е в Б и к о в с ь к и й. ВЕЛИКОДЕРЖАВНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНИ.
1942 /30x20/, стор.23 і 1 схема.На
правах рукопису. Ціна 3 зл.

З М І С Т

	Стор.
1. ВИКОВСЬКИЙ Л. Великдержавні проблеми України....	5.
2. ЛИПА Д. Емоційні первні в чорноморському світогляді	21.
3. ПЛЕЧКО М. Українська Гетьманська флота 1918 р.Стис- лий нарис.....	35.
4. СИДЕНКО П. Мангуржстанська Україна.....	50.
5. КОВАЛЬСЬКИЙ М. Тюркські коріння в українській мові.	58.
6. ВИДАННЯ Українського Чорноморського Інституту.....	
7. ВИДАННЯ Українського Океанічного Інституту.....	
Додаток - Схема.	

- - -

" Не говоримо про реальну дію тільки на сьогодні чи на позавтра.
Мусимо мати підстави до реальної дії на століття. Му-
симо мати глибший суто-український погляд на політику помімо тих
чи інших конюнктур."

/ЛИПА Д.: Чорноморський простір. Атлас.
Одеса...1941, ст.5/.